

Oddrun Sæter

Et hus midt i byen

Evaluering av Samsen allaktivitetshus
i Kristiansand

BYGGFORSK

Norges byggforskningsinstitutt

Oddrun Sæter

Et hus midt i byen

Evaluering av Samsen allaktivitetshus
i Kristiansand

Prosjektrapport 267 – 2000

Prosjektrapport 267
Oddrun Sæter
Et hus midt i byen
Evaluering av Samsen allaktivitetshus i Kristiansand

Emneord:
allaktivitetshus – ungdom – kultur – medvirkning –
byggeprosess

ISSN 0801-6461
ISBN 82-536-0673-7

100 eks. trykt av
S.E. Thoresen as
Innmat:100 g Fortuna
Omslag: 200 g Cyclus

© Norges byggforskningsinstitutt 2000

Adr.: Forskningsveien 3 B
Postboks 123 Blindern
0314 OSLO
Tlf.: 22 96 55 55
Faks: 22 69 94 38 og 22 96 56 07

Et hus midt i byen

Evaluering av Samsen allaktivitetshus i Kristiansand

Oddrun Sæter
Byggforsk 2000

Forord

Dette er en evaluering av Samsen allaktivitetshus i Kristiansand. Evalueringen har strukket seg over flere år, i tråd med avtalen, men også noe lengre enn planlagt, da de ulike byggetrinn i Samsen ble forsinket. Det ble viktig å følge prosessen den tiden det tok å nå viktige milepæler. Evalueringen må avsluttes før siste byggetrinn er på plass. Likevel har vi fått med viktige etapper og prosesser som kan gi innsyn i vilkår både på byggesiden og den sosiale siden. Vi avslutter evalueringen mens allaktivitetshuset går inn i nye spennende faser.

Den første kontakt med Byggforsk ble tatt i 1994, vårt arbeid startet for fullt i 1996 og ble avsluttet i 1999.

Berit Nordahl var prosjektleder de første årene, men Oddrun Sæter overtok som prosjektleder da Nordahl hadde permisjon fra Byggforsk i 1997/98. Berit Nordahl har likevel fulgt prosessen gjennom samtaler med prosjektleder, og ved å delta på møtet med de ansvarlige parter i forbindelse med en delrapport i mai 1999. Hun har også lest gjennom og kommentert slutt-rapporten. På grunn av begges aktive deltakelse underveis, brukes «vi»-formen i fremstillingen. Vi har vært to om dette, men Oddrun Sæter har skrevet rapporten, og er ansvarlig for det som ble stående til slutt.

Vi vil takke alle som har bidratt med data til evalueringen, brukerne i Samsen i særdeleshet, men også ledelse og ansatte i fritidsavdelingen i kommunen. Ikke minst ønsker vi å takke den som var daglig leder ved Samsen mesteparten av tiden vi hadde kontakt her, Kjartan Myklebust. Han møtte oss velvillig hver gang, og la til rette for at vi kunne komme i kontakt med brukerne. Han var åpen om husets ulike utfordringer, og har bidratt til analysen gjennom mange samtaler med oss.

Evalueringen har hatt en ramme som tilsvarer ca. 8 månedsverk ved Byggforsk.

Oppdragsgiver har vært Kristiansand kommune, v. fritidssjef Anne-Lise Hornang.

Representanter fra oppdragsgiver har lest og kommentert rapporten før publisering.

Thorbjørn Hansen
Avdelingsleder

Oddrun Sæter
Prosjektleder

Innhold

1. Innledning	7
2. Evalueringens oppbygging	9
3. Bakgrunn for prosjektet Samsen	11
Litt historikk.....	12
Målsettinger	14
Brukermedvirkning	16
Samarbeid mellom brukerne	16
Planprosessen - «permanent uferdig».....	17
Drift.....	17
Oppsummering av målsettinger for Samsen	18
Samsen presenteres for byens befolkning	19
4. Hovedproblemstillinger for evalueringen	23
Noen utdypinger av problemstillingene	24
1. Organisering, ledelse og drift	24
2. Aktiviteter og målgrupper	25
3. Samsen som sted i byen	27
Metode for evalueringen	28
5. Samsen sett i et kulturteoretisk perspektiv	33
Ungdom og kultur	33
Ungdom og byrom	34
6. Fra ombyggingsprosessen	37
Brukermedvirkning	37
Ulike sider ved ombyggingsprosessen i huset.....	38
7. De første møter med brukergruppene	45
Ønske om samarbeid og rekruttering av nye medlemmer	45
Profesjonelle eller amatører?.....	46
Mangel på informasjon om hverandre.....	47
Åpning av første byggetrinn.....	48
8. Hvordan er livet på Samsen?	51
Samsens betydning for ulike grupper.....	51
Ulike bruksmåter i huset	51
En undersøkelse blant brukerne av Samsen	53
Hvordan opplevde en livet på huset?	59
Hvem "eide" Samsen?.....	59
Forholdet mellom organiserte og uorganiserte aktiviteter.....	62
Brukermedvirkning	63
Informasjon utad	64
Samsen som byggeplass.....	65
9. Noen forklaringer på situasjonen, samt nye strategier	67
Ledelse, organisasjon og samarbeid	67
Målsetting og målgrupper	70
10. Opptur på Samsen	73
Nye koster i huset.....	73
Gateakademiet.....	75
Drahjelp utenfra	76
Ny giv og nye holdninger.....	77

11. Oppsummering og konklusjoner	79
Referanser	83
12. Vedlegg	85
Vedlegg 1. Kart over sentrum, med Samsen avmerket	87
Vedlegg 2. Datagrunnlag for evalueringen	89
Vedlegg 3. Intervjuguide.....	91
Vedlegg 4. Et spørreskjema om Samsen	93
Vedlegg 5. Gateakademiet, aktiviteter og organisering	95
Vedlegg 6. Plantegninger av Samsen	97
Vedlegg 7. Bilder fra Samsen	103

1. Innledning

Prosjekt Samsen

Dette er en evaluering av «Samsen» – heretter Samsen – som er forkortelse for Samslakteriet i Kristiansand. Kommunen har kjøpt det gamle slakteriet i byen for å bygge det om til et kulturhus, et «brukshus» for ungdom og et hus for ulike frivillige organisasjoner.

Bakgrunnen for kommunens vedtak om å kjøpe og sette i stand det gamle slaktehuset var tosidig. Huset hvor frivillige organisasjoner og lag hadde hatt lokaler, «Ekserserhuset», skulle inngå i Høgskolens lokaler. Organisasjonene trengte derfor et nytt hus.

Samtidig hadde problemene blant ungdom i byen blitt synlig, det var ønskelig å satse systematisk på tiltak som kunne styrke oppvekstmiljøet. Politiske vedtak var fattet om å gjøre noe for ungdom i sentrum, og forslag om alt fra fritidsklubb til et «ungdommens hus» og «et sted å være» var kommet opp. «Prosjekt Samsen» skulle imøtekomme alle disse ønsker. Huset måtte være stort for å kunne romme de ulike ungdomskulturene en gjennom undersøkelser hadde kartlagt i byen. Samsen kunne tilfredsstille behovet for plasskrevende forebyggende tiltak hvor ulike grupper kunne virke side om side (Sand 1995, Arnesen og Arnesen 1995:11).

To interesser kunne forenes, kommunen valgte å satse på den frivillige sektor:

Kulturstyret ber byarkitekten søke å dekke behovet for møte- og aktivitetslokaler i sentrum etter mønster av foreningssenteret i Ekserserhuset. De frivillige organisasjoners virksomhet har høy egenverdi, og har stor betydning i et forebyggende perspektiv i forhold til barn og unge.

(Fra vedlegg til søknad, Allaktivitetshuset Samsen, 13.11.92)

Det fantes modeller å skue til: Det gamle Slaktehuset i Haugesund og Sardinfabrikken i Bergen har vært brukt som modeller og referanse. En kjente også til lignende kulturhus i større byer i Europa, hvor det offentlige har spilt en understøttende rolle i forkant eller etter at de unge har okkupert tomme næringsbygg. Først og fremst ønsket en å utvikle Samsen som et særegent hus ut fra lokale behov og vilkår.

Det gamle slakteriet ligger i sentrum, i gangavstand fra kvadraturen. Slakteriet ligger tett opp til jernbane og veisystem, og er eneste bygg med en bred offentlig profil i området. Når huset er ferdig utbygget skal det primært være et tilbud til unge mellom 16 og 25 år. Det skal være et sted for ungdom som er i ferd med å «vokse ut av» bomiljøene, men som samtidig er for unge til å komme inn på de kommersielle utestedene.

Det legges i utgangspunktet opp til en sterk grad av brukermedvirkning i ombyggingsprosessen. Idealet om å bygge ut i trinn, for lavest mulig kostnader, skal romme ulike typer av medvirkning fra brukernes side, både på formgivings- og innholdssiden. Husets drift legges etter en mal om å være «permanent uferdig», i tråd med ungdomskullenes behov til enhver tid.

Bygget er stort, i underkant av 6000 kvm. Arbeidet med å sette huset i stand har hatt flere ferdigstillingsperspektiver siden 1992. På grunn av forsinkelser av ulik art vil ikke huset stå ferdig før tidligst år 2000.

I denne evalueringen skal vi forsøke å belyse selve restruktureringsprosessen og trinn i denne, og hvordan aktiviteter og samarbeid utvikles i og omkring Samsen. Hvordan dette legges opp fra vår side, vil bli utdypet i fortsettelsen.

2. Evalueringens oppbygging

Utbyggingen av Samsen, og evalueringen av dette, er sterkt preget av prosess og forandring, og det er derfor vanskelig å bygge opp evalueringen etter temaer, selv om fremstillingen må bæres oppe av problemstillinger presentert innledningsvis. Vi bygger derfor opp rapporten delvis ut fra ulike tidsfaser, selv om den også ordnes tematisk.

Det har vært vanskelig å evaluere Samsen, da prosessen har gått over så lang tid at en har måtte strekke budsjettet over lange perioder. Dette har gjort det vanskelig å fortette studien, evalueringen har mer preg av brokker. Dette kan vi si også er påvirket av selve realiseringsprosessen av Samsen, den også tatt lang tid, og vært knyttet til ulike brokker og trinn. Slik kan vi si at evalueringens form avspeiler formgivingen av Samsen.

Før vi presenterer evalueringens ulike problemstillinger, er det naturlig å utdype litt mer av Samsens historie og formål, dette gjør vi i kapittel 3. Her inngår også en liten innholdsanalyse av mediene fremstilling av Samsen, foretatt på bakgrunn av avisoppslag i Fædrelandsvennen, byen eneste dagsavis.

I kapittel 4 går vi nærmere inn på de problemstillingene evalueringen konsentreres rundt, samt de metodene som benyttes for å undersøke problemstillingene.

Samsen skal drives rundt kulturelle aktiviteter blant unge, både i form av estetiske uttrykksformer, og som en smeltedigel for ulike ungdomskulturer. I kapittel 5 settes Samsen inn i et videre kulturperspektiv, hvor teori om estetiske uttrykksformer, ungdomskulturer og byrom presenteres kort.

Samsen-bygget står der. Hva slag hus og hva slags ombyggingprosesser må til for å få det til å fungere for et nytt formål? I kapittel 6 lager vi en liten fremstilling fra en diskusjon rundt selve utbyggingen, her får byggeleder, daglig leder og vaktmester i Samsen komme til orde, og det som fremkommer her sier en del om hvilke spesielle vilkår som preger selve omstrukturingsprosessen i dette svære bygget.

I kapittel 7 beskriver vi vårt første møte med brukerne av Samsen, og forsøker å trekke noen konklusjoner om situasjonen ut fra det som kom frem på dette tidspunktet.

I kapittel 8 går vi nærmere inn på brukerne og det de uttrykker om livet på Samsen. Fremstillingen her baserer seg både på uformelle samtaler og avtalte intervjuer med et utvalg av brukere, og en mindre spørreskjemaundersøkelse blant brukerne av Samsen.

I kapittel 9 baseres fremstillingen på en diskusjon rundt en delrapport fra evalueringen, hvor ulike ansvarlige aktører sammen forsøker å forstå den daglige drift og ulike utfordringer ved Samsen, samt skissere noen perspektiver i forhold til videre innhold og drift.

I kapittel 10 viser vi at Samsen er gått inn i en nye fase, nå er det ny optimisme som preger huset og aktørene.

I kapittel 11 konkluderer vi på bakgrunn av hvordan vi, brukerne og de ansvarlige sammen har sett Samsen, men hvor vi tar det siste ordet.

3. Bakgrunn for prosjektet Samsen

Samsen ble overtatt av kommunen i 1992. Kostnadsrammen er i dag satt til ca. 33 millioner kroner, hvor kommunen bidrar med storparten, og Staten med ca. 12 millioner. Barne- og familiedepartementet, men også Kulturdepartementet gjennom sine midler til kulturbygg, samt Rusmiddeldirektoratet, er med på finansieringen av ombyggingen av huset.

Fra 01.05.94 sorterer prosjektet under kommunens faste byggeutvalg, hvor rådmannen har gitt byarkitekten i oppdrag å foreta en prosjektgjennomgang og vurdere total kostnad, de anbud som er innlevert, bygningsmessig standard, m.m., samt en fremdriftsplan. Byarkitekten har engasjert firmaet Multiconsult til å foreta en prosjektering, i tråd med de økonomiske rammer, og en utvikling og utbygging av huset i ulike trinn.¹

I trinn 1 satses det på bygging av kontorer for ledelsen og 10 øvingsrom for rockeband, atelierer for kunst, husflid m.m. I trinn 2 satses det på en utendørs og en innendørs klatrevegg, og i trinn 3 satses det på å bygge om Bingen til et rom for forestillinger, konserter, m.m., samt en kafé. Byggeprosessen har vært sterkt forsinket, både av politiske grunner, men også tekniske, på sensommeren i 1996 skapte en flom store ødeleggelser i husets nedre del, og det måtte arbeides med nye avløp ute, og gjenoppbygging inne.

Prosjektet bygger på ideen om at utbyggingen og utviklingen av Huset og dets omgivelser skal utgjøre et «permanent kaos», eller være «*permanent uferdig*». Selve prosessen skal være viktig, og huset skal ha en innebygget fleksibilitet i forhold til nye kull av unge som kommer inn med nye ønsker og livsstil. I dette ligger en ideologi om *brukermedvirkning*. Huset skal romme aktiviteter og utvikles i en takt som stemmer med brukernes ønsker og «stil». Det ligger likevel i konseptet ligger noen hovedstrategier mht. hvilke aktiviteter og rom som skal utvikles, som klatrevegg, kafé, øvingsrom, Bingen («samfunnshuslokale») m.m., samt at huset i seg selv setter noen fysiske grenser. Rammeverket er allerede der. Det er inventaret og aktivitetene som nystruktureres. Som prosjektleder sier det i et foredrag: «Huset skal bygges om fra å være et slakteri, en dødsmaskin, til et verksted, «dødsprosessen skal reverseres».

¹ Fra kommunalt notat 24.08.94

En trinnvis utbygging, en brukerorientering og en fleksibel byggeløsning stiller bestemte krav til planleggingsprosessen. Her kan ikke alt prosjekteres ferdig på forhånd. «Det uferdige» må ligge i malen, og en må klare å leve med dette at ting tar form som del av selve prosessen. Dette er en klar utfordring, det kan ligge en innebygd motsigelse i det kommunale forvaltningsapparat og styring, og ønsket om å være fleksibel og tilpasset ungdomskulturenes rytme. En interessant problemstilling for evalueringen er nettopp å se på hvordan en klarer å forene disse to interessene.

Litt historikk

Det har vært arbeidet i mange år for å finne en løsning på spørsmålet om lokalisering for byens frivillige organisasjoner, organisasjoner som ikke har noen tilknytning til en bestemt bydel. Det gamle «Ekserserhuset», hvor ca. 40 organisasjoner har hatt sine lokaler, skal delvis rives og delvis ombygges for andre formål, og organisasjonene står uten tak over hodet (Vedlegg til søknad, Allaktivitetshuset Samsen, 13.11.92).

Samtidig med behovet for et nytt hus for de organiserte, har det vært viktig å finne løsninger for byens mange unge «på drift», det vil si de som oppholder seg mye i sentrum av byen om kveldene, og som ikke har noe tilbud. Bystyret har etterlyst en fritidsklubb i sentrum, og en har diskutert muligheten for et «ungdommens hus» her. I voldsforebyggende øyemed har en også søkt etter «et sted å være». Den siste tiden hadde en sett problemer knyttet til at Kristiansand var i ferd med å bli storby, med kjente storbytrekk, som rusmisbruk blant unge og konflikter mellom ungdomsgjenger og ungdomskulturer. Undersøkelser viste at det var mange ulike ungdomsgrupper og ungdomskulturer i byen (Sand 1995). Å finne løsninger på problemene knyttet til konflikter mellom grupper, og å finne et sted for unge uten tilbud, var blant de viktige utfordringer i forebyggings- og oppvekstpolitikken i byen.

Slik formulerer kommunen sine begrunnelser for Samsen i et notat underveis i byggeprosessen, og fremstillingen kan fungere som en foreløpig oppsummering av mål og målgrupper:

Modellen som ligger til grunn for etableringen av Samsen allaktivitetshus er resultat av langvarig arbeid, hvor kartlegging av ungdomsmiljøene i sentrum...og ulike ungdomshøringer...ligger til grunn. Den siste kartleggingen viser at vi finner svært mange ulike ungdomsmiljøer i sentrum av byen. Samsen allaktivitetshus kommer til utgjøre et reelt tilbud til en del av disse gruppene. Et mål om å nå alle ungdomsmiljøer i sentrum med et tilbud på Samsen allaktivitetshus anser vi for å være både urealistisk og uaktuelt. Et mål er å gi rom og tilbud i henhold til

nye trender og aktiviteter samtidig som det ikke skal påvirke kontinuiteten og de stabile aktivitetene. Samsen allaktivitetshus bygges nå opp til å bli et tiltak som tjener mange formål og mange grupper. Foruten funksjoner som tradisjonelt forbindes med allaktivitetshus i større byer; åpen kafé, ulike aktivitetstilbud som radio, avis, foto og trykkeri, samt anlegg for innedørs klatring, helgediskotek og annet, er Samsen allaktivitetshus også arena for en rekke tiltak og organisasjoner hvor det i noen grad kreves en form for medlemskap. I tillegg til å romme mange typer tilbud, såvel til uorganisert ungdom som til ungdom i deler av organisasjonslivet, vil allaktivitetshuset fungere som en slags sentral; et ressurs- og kompetansesenter.

(Fra Prosjektsøknad til Barne- og familiedepartementet, 1.november 1997)

De ulike målsettinger med ulike funksjoner og formål kunne ivaretas gjennom en lokalisering i Samsen. Kommunen kunne ved salg av Ekserserhuset til Agder distriktshøgskole muliggjøre kjøp av Samsen, selv om opprustning av Samsen ville innebære mange nye utgifter kommunen måtte bære.

Gjennom et felles hus kunne organisasjonene og gruppene få sine egne lokaler, og samtidig inngå i et samarbeid og en helhet gjennom enkelte fellesrom i bygget:

Ved å samle ulike organisasjoners virksomhet under samme tak, vil det dessuten utvikle seg ulike samarbeidsformer som gir gevinst for den enkelte organisasjon og som gir en større tilhørighet til byens kultur- og fritidsmiljø som helhet. Dette er det viktig å ta vare på og utvikle

(Vedlegg til søknad, side 4).

Samsen ville på mange måter være en videreføring av en tradisjon på samlokalisering fra Ekserserhuset, samtidig som en søkte å utvikle nye funksjoner og ivareta nye behov i Samsen.

I arbeidet med å utrede fremtidig bruk av Samsen, var en interessert i å vite hvilke behov byens organisasjoner og grupper hadde når det gjaldt lokaler. Dette ble annonsert i Fædrelandsvennen i mai 1992. Det forelå i 1992 søknader fra 60 organisasjoner og grupper om å få bruke Samsen til sine aktiviteter. Huskomiteen sier at noen av søkerne «har urealistiske ønsker, andre har ikke fullt ut sett muligheten og fordelene med sambruk» (s. 2). Men disse søknadene kunne nå legges til grunn for en mer realistisk planlegging av huset (Arnesen og Arnesen 1995:14).

Vi skal se litt nærmere på hvilke konkrete mål som ble formulert for Samsen.

Målsettinger

Sambruk

I planen for Samsen understrekes det at sambruk innebærer at ulike grupper kan bruke huset etter en oppsatt plan: «God organisering gir maksimal utnyttelse. I Haugesund opereres det med 200 brukere på halvparten så store arealer» (Notat fra 1992, side 2). Slik vurderer en mål og muligheter i 1992 når det gjelder aktiviteter i Samsen:

Det er prosjektert mekke-verksteder, snekkerverksteder, keramikkverksted, 10 øvingsrom for husløse rockeband, innspillingsstudio, en unik teater- og konsertsal, treningshall for kampsport, innendørs og utendørs klatrevegg-anlegg, styrketreningsrom, hustrykkeri, lager, kafe, selskapslokaler, dusjanlegg med badstue, en rekke kontorer, grupperom og møterom, mørkerom, atelierer, og åpne rom fra alt fra kultureller arbeidsmarkedsprosjekt via kunstscole og ballett til muslimsk fredagsbønn. Det blir også plass for noen mer tradisjonelle organisasjoner til å snekre sine egne klubb-/verksted-/baserom. Til alt dette er det kø for å få plass.

(Vedlegg til søknad fra 1992, side 2).

Musikk- og teatersalen (som strekker seg opp gjennom to etasjer), samt kafeen, blir hjertet i huset. Verksted- og lagerfunksjon skal ligge i bunnen, og kontorer og grupperom på toppen. Etter de opprinnelige planer skulle huset kunne romme følgende funksjoner:

Foreninger

Fritidsklubb

Musikk

Teater

Idrett

Arbeidsmarkedstiltak

Åpen virksomhet

Grendehus

Kommunale arbeidsplasser

Ungdomsinformasjon

Foreninger

De organisasjoner som har søkt og har fått plass i Samsen representerer i følge kommunen «stabilitet, kontinuitet og trygghet», «de vil utgjøre armeringen i betongen». De vurderes som

det beste vakthold, da de har egeninteresse i å passe på verdiene sine. Men organisasjonene trenger først og fremst lokaler og diverse servicefunksjoner, som de skal finne i huset.

Fritidsklubb

Det skal legges til rette for fritidsklubbvirksomhet ved Samsen, hvor bestemte dager i uken avsettes til slikt formål.

Musikk

Etter modell fra Frysehuset i Stockholm skal Samsen huse mange rockeband, opp til 25 – 30 band. Det skal bygges isolerte øvingsrom i kjelleren, hvor en deler på utstyr, utgifter, rom og tid. Det skal også være rom for de som vil eksperimentere med lyd og lys, og andre musikkformer, som korps, akustisk musikk og dans.

Teater

På Samsen skal en finne arealer for kulisse- og kostymeproduksjon så vel som øvingsscene for teater, samt en særegen spillscene på høyt nivå. Teatergrupper kan samarbeide med andre håndverkere i huset i forhold til oppsetninger.

Idrett

Samsen har dusj- og garderobeanlegg. Det kan derfor være muligheter for ulike typer idretter i huset. Det er behov for treningslokaler for kampsport i byen, judo kan for eksempel ha en plass i huset. Andre idretter kan være dans, skating, ball-lek m.m., og en tenker særlig på bygging av en klatrevegg.

Arbeidsmarkedstiltak

Det er stort behov for arbeidsplasser for ungdom mellom 18 og 25 år. her tenker en seg at unge på tiltak kan få opplæring under selve byggeprosessen, i med tekniske oppgaver i forbindelse med kulturproduksjon, samt opplæring i prosjektarbeid.

Åpen virksomhet

Ved siden av fritidsklubben, tenker en seg her at tilstelninger i Samsen skal fange opp de som driver i Markens, byens hovedgate, om kveldene. I samarbeid med Utekontakten ser en for seg at et femtitalls ungdommer i risikozonen trenger et treffested her, og at Samsen kan by på spenning som kan konkurrere med det en finner i spillebuler og på gata. MC-klubben, som har

lokale i Samsen, samt rockegruppene og klatreveggen nevnes som spenningsalternativer for denne gruppen.

Kommunale arbeidsplasser

En ønsker at konsulenter fra Fritidsetaten flytter sine arbeidsplasser til Samsen en kveld i uken. I tillegg må det ansettes en prosjektleder og en arbeidsleder, som omdefineres til daglig leder og vaktmester ved byggeslutt.

Grendehus

Med flytting av ansatte til Samsen, og med gang- og sykkelvei under Vesterveien, antas det også at huset kan bli et grendehus for Grim og deler av Kvadraturen. Kafeen kan bli et lokalt treffsted og ”et utgangspunkt for felles innsats for et bedre bomiljø”.

Ungdomsinformasjon

Barne- og familidepartementet ønsker «UngInfo» etablert i byer og tettsteder. Flere er etablert, og Fritidsetaten ønsker en slik til Samsen. UngInfo er stedet en henvender seg når en trenger å finne frem i byråkratiet i forhold til utdanning, helse, økonomi, jobb, osv.

Brukermedvirkning

Det legges opp til stor grad av brukermedvirkning i utbyggingen og driften av huset. Ungdommene, og de øvrige brukere, skal underveis trekkes inn i diskusjoner og andre deltakelsesformer for å oppruste huset slik at det faller i brukernes smak, og fyller de gjeldende behov brukerne har, både med hensyn til aktiviteter, utsmykning og innredning, og bruk av huset. I samtaler og diskusjoner fremheves det også at brukerbehovet og brukersmaken kan skifte raskt, avhengig av ungdomskullenes endrede interesser, aktiviteter og estetiske uttrykksformer. I mange av de opprinnelige notater og samtaler vi hadde med de ansvarlige bebudes et formelt brukerforum som del av den pågående drift i huset.

Samarbeid mellom brukerne

Det legges også opp til at sambruk kan virke befordrende på samhandling på tvers av gruppene. For eksempel ble de profesjonelle kunstnerne som fikk verksteder i huset fore-

speilet at de skulle fungere som ressurs for de unge, enten dette tok form som hjelp i forbindelse med ulike arrangementer, eller i en eller annen form for jevnlig kontakt.

Planprosessen – «permanent uferdig»

Samsen er et stort og komplekst byggverk å restrukturere for ny bruk. Huset skal omformes fra spesialisert bruk til allaktivitet. Både den bygningsmessige, den sikkerhetsmessige og den estetiske utforming må skje innenfor allerede eksisterende rammer; byggverket står der i betong allerede, og legger noen føringer på «utfoldelsesmulighetene». Dette gjør at selve planprosessen byr på noen bestemte utfordringer. Av denne grunn, og på grunn av den sterke brukermedvirkningsprofilen, måtte opprustningen av huset skje i trinn. Husets transformering kunne ikke planlegges på tradisjonell måte, men foregå mer som en prosess. Uttrykket «permanent kaos» og «permanent uferdig» brukes i sakspapirene rundt Samsen og planprosessen, hentet fra lignende prosjekter i Europa. Vi kan foreløpig nevne at dette har tatt form som utbygging i flere trinn, hvor rommene til Organisasjonshjelp, Radio Ung, rockerommene og vevstuen ble først etablert og tatt i bruk, første byggetrinn ble så markert ved at klatreveggen og kafeen sto ferdig. I siste byggetrinn skal en ferdigstille Bingen, en arena for åpne tilbud og arrangementer. Underveis i denne trinnvise utbygging har resten av bygget stått uferdig og tomt. Dette har betydd at huset bare delvis har vært tilgjengelig, og at byggarbeidene har vært en del av hverdagen til brukerne i huset.

Drift

Kommunen har vært interessert å bygge ut Samsen på billigste måte. En ville derfor bevare mye av byggets struktur, noe som også var interessant for å bevare slaktehusstemningen (Arnesen og Arnesen s. 14). Driften vil delvis basere seg på leieinntekter fra brukerne, samt at det i utbyggingsårene ansettes vaktmester og leder av huset, samtidig som en satser på sysselsettingsmidler i utbedringsarbeidet. Huset må også ha en arbeidsleder for byggeprosessen. En satser også på at deler av huset kan være selvdrivende og gå med overskudd, som klatrehuset og kafeen.

Oppsummering av målsettinger for Samsen

Som vi ser er det et er flere typer av målsettinger som skal realiseres i Samsen: Huset skal lokalisere eksisterende frivillige organisasjoner som har mistet nåværende lokaler, det skal være et forebyggende tiltak for uorganisert ungdom, og det skal være et sted hvor unge kan få praksis i forhold til utdanning og arbeid. Huset er også tenkt å bli et nytt sted i nærmiljøet.

Samarbeid og sambruk

Det legges det vekt på at huset skal være et hus for *sambruk*, en ser særlige fordeler ved at mange typer aktiviteter og grupper bruker huset samtidig. Dette både for å tilfredsstille mange organisasjoners og gruppers behov for egnede lokaler, men også for å utnytte de potensielle ressurser som ligger i dette at ulikheter kan inspirere til samarbeid. Sambruk vurderes derfor som en ressurs i tiltak for ungdom, hvor frivillig organisasjonsarbeid og kommunale tiltak kan virke gjensidig. I dette ligger for eksempel at profesjonelle kunstnere som får lokaler i huset forplikter seg til å arbeide tett inntil grupper av unge i huset, og at den teknologi og de uttrykksmidler som ulike aktiviteter rommer, kan utnyttes i fellesprosjekter på tvers av aktiviteter og uttrykksformer. Det legges altså særlig vekt på samarbeid på tvers for Samsen, også mellom faggrupper som arbeider med ungdom.

Ideen om sambruk gjelder også den løpende driften: målet er at huset drives av offentlige midler, men at deler av huset også kan ha inntjening og drives av private, som klatreveggen og kafeen.

Et hus for ungdom

Noen av aktivitetene i Samsen skal også være *kompetansegivende* i forhold til utdanning og arbeid. Her skal unge kunne utvikle ferdigheter og prøve ut evner som de kan dra nytte av i forhold til fremtidige yrkesvalg. Huset skal også virke «som en magnet for de som driver rundt i Markens». Samsen skal slik ha som målsetting å være et *rusfritt forebyggende tiltak* blant unge. Samsens organisasjonsform skal også være *tilpasningsdyktig* i forhold til nye grupper av ungdomskull som kommer til, være permanent uferdig. I dette ligger utfordringer i forhold til ledelsesformen i huset.

I målene ligger det også ønsker om at huset skal ha betydning for nærmiljøet, hvor det antas at de som bor i området skal kunne bruke huset som del av tilbudene i nærmiljøet.

Gjennom en evaluering har en anledning til å finne ut om de ulike målsettinger blir realisert for Samsen. Men like viktig som at alle målene blir realisert eller ikke, er å se hva som ligger bak de trekk vi finner i utbyggingen og driften av Samsen.

Samsen presenteres for byens befolkning

Da avtalen om evaluering av Samsen ble gjort med Byggforsk (1994) sto Samsen midt i kryssilden mellom planleggingsstrategier, medieoppslag og politiske debatter. Samsen hadde blitt en varm potet. Dette hadde flere grunner, men var først og fremst knyttet til de økonomiske kalkyler rundt bygging og drift.

Samsen presenteres for politikerne

For å sikre bevilgninger for lang tid fremover, måtte det foretas kalkyler som del av søknadene som ble skrevet til staten. Saken ble tatt ut av det ordinære apparat som skal behandle byggesaker, det ble nedsatt en egen komite som skulle beregne og planlegge. Her ble diskusjoner og disposisjoner knyttet mer til innhold enn til tekniske problemer. I ettertid så en for eksempel at byarkitekten skulle vært inne fra begynnelsen av. Siden saken ble tatt ut av rutineapparatet, forelå det en svikt i kontrollen av hvordan kalkyler settes opp. Samsen levde sitt eget liv, frikoblet fra apparatet som vanligvis har ansvar for kommunens byggevirkosomhet.²

Dette førte til et politisk vedtak, samt løfte om statlige bevilgninger, basert på en netto kalkyle på 12,4 millioner til ombyggingen, senere kalkulert til 13,9 millioner. Disse tallene har versert i offentlige dokumenter, også i mediene. Men her var ikke tatt med kjøpesum på huset, samt moms og sikring av eiendommen (4,5 millioner kroner). Den første kalkylen beløp seg totalt til ca. 22 millioner kroner. Planer og kalkyler ble siden lagt inn idet ordinære apparatet i kommunen, og etter nye beregninger ble kostnadene stipulert til ca. 30 millioner. Grunnen til forskjellen mellom det opprinnelige budsjettet og det nye tallet, var altså flere. Det var blant annet også ulike oppfatninger av hvordan en skulle beregne byggekostnadene, i de opprinnelige overslag hadde en lagt inn utstrakt bruk av folk på sysselsettingsmidler i ombyggingsprosessen, dette gir andre tall enn arbeidstimer for ansatte på ordinære vilkår.

² Fra samtale med de ansvarlige i Fritidsetaten i 1994.

Samsen i pressen

Spriket mellom opprinnelige kalkyler og de kostnader som ble lagt inn siden, førte til mange negative oppslag i Fædrelandsvennen, byens eneste dagsavis. Her opererte en med de lavest stipulerte tall (12,4 millioner), og her fikk de som var motstandere av Samsen-prosjektet utfolde seg i kjent stil der sensasjon luktes i mediene. De mange høyrøstede negative oppslag satte sannsynligvis Samsen i et bestemt lys som ennå hviler over huset. Samsen-prosjekteringen ble fort koblet til udugelighet. «Fevennen» kommer med en rekke harselerende kommentarer og karikaturtegninger. Et eksempel er «Baldevin»-spalten som har denne kommentaren, hvor slaktehuset brukes for det det er verdt i sakens anledning:

Samsen-prosjektet går gjennom i bystyret. I stedet burde vel prosjektledelsen vært slaktet.
(Fevennen 29. sept. 1994)

Kulturdirektøren måtte på et tidspunkt i denne «slaktefasen» ut og beklage det som hadde skjedd med hensyn til finansiering, og vurderte det selv som en grov tabbe at en hadde utelatt alle kostnadene i den første kalkylen. Ombyggingen av Samsen måtte opphøre for en stund, byggesaken måtte utredes og legges frem for politikerne på nytt. En periode vurderte daglig leder å slutte sitt arbeid ved Samsen, som nå var kommet i gang ut fra de vilkår en allerede hadde utviklet, avishetsen mot Samsen og kulturetaten var daglig belastende. Han valgte likevel å fortsette. Fritidssjefen var bekymret for Samsens plass blant de unge i byen, og for om Staten ville fastholde sin bevilgning på 7 millioner³, det en hadde fått tilsagn om basert på første kalkyle.

De ansvarlige mente det som til sjuende og sist reddet Samsen var de kvaliteter som lå i opplegget.⁴ Etter nye runder med politiske diskusjoner, med til dels harde utfall i media, endte det til slutt med at Samsen likevel ble vedtatt realisert, selv om det ikke helt ble som opprinnelig tenkt, flere «ulykker» (flommen) og forsinkelser skulle komme inn på veien mot målet.

Samsen for langt unna Markens?

De økonomiske feilberegninger var viktige nok som grunnlag for hetsen mot Samsen, men det var også andre grunner til at motstanden i denne perioden ble forsterket. Mange mente Samsens plassering ikke var egnet sted for den ungdommen en ønsket å fange inn, de som

³ Sluttoppgjør: 33 millioner totalt sett, av dette er bevilget ca. 12 millioner fra staten, resten fra kommunen

⁴ Fra samtale med de ansvarlige i Fritidsetaten i oktober 1996

levde på grensen ute på gaten, og som en ville sette inn de forebyggende tiltak for. Samsen ble vurdert å ligge for langt unna Markens gate, eller «Markens» kalt til daglig, gaten hvor de unge samles om kveldene, og hvor de fleste utetilbudene ligger.

En kulturkollisjon

Men viktigere enn slike argumenter, var nok byens «kultur», som sannsynligvis var en forsterkende faktor på motstanden. Samsen representerer noe «farlig» i en by som Kristiansand, som på mange måter kan ha småbyens trekk. Byen bærer på lange tradisjoner som en bedehusby, og består av mange små lokalsamfunn som kan ha landsbygdas trekk. Det regnes som en verdi i seg selv å holde ungdommen innenfor disse små enhetene. Det vi forbinder med det urbane, moderne uttrykksformer og «gatekultur», blir noe truende. Ikke få avisoppslag hadde også dette som tema, at ungdommen ble dratt til det farlige sentrum, og at byens sentrum – og Samsen – representerte noe syndig, utrygt og farlig.

Mange bekker, stor strøm

Det var altså flere bekker som løp sammen og utviklet motstanden mot Samsen. Kulturhuset skulle likevel forsøke å reise seg i dette landskap av negative holdninger, båret oppe av stemmer som trodde på Samsen og det huset kunne representere av positive bidrag til det frivillige organisasjonsliv og til fritiden for unge i Kristiansand.

Denne historie av motarbeiding og negative holdninger må vi ta med underveis når Samsen evalueres. Vi skal siden se at denne forhistorien sannsynligvis har preget sider ved driften i ettertid.

4. Hovedproblemstillinger for evalueringen

Evaluering bør først og fremst fungere som et innspill for læring og som grunnlag for videre strategier, ikke som fastfrysing av strukturer som ikke lar seg endre. Det er derfor et ønske fra forskerhold at evalueringen kan brukes som ett av mange innspill, og at de kritiske aspekter som påpekes, påpekes fordi det nettopp her ligger lærings- og endringspotensialer.

Evalueringens problemstillinger kan formuleres gjennom tre sentrale punkter:

1. Organisering, ledelse og drift

En viktig problemstilling for evalueringen vil kretse rundt selve organiseringen av Samsen, som del av en trinnvis utbyggingsprosess, og som en organisasjonsform som skal bygge på prinsipper om stor brukermedvirkning, fleksibilitet og samarbeid i forhold til tiltak for ungdom. Her vil de spesielle rammevilkår trekkes inn som del av helheten, hvor utbygging i trinn antas å påvirke drift og organisering på en spesiell måte.

2. Aktiviteter og målgrupper

En annen viktig problemstilling vil handle om selve innholdet i Samsens drift: Hvilke tiltak settes i gang i huset? Hvilke grupper er de mest aktive, og hvilke måter er de aktive på? Hvem synes å profitere best på et tiltak som Samsen, «problemgrupper», unge med mange ressurser, eller en kombinasjon av dette? Hvordan klarer en å tiltrekke og mobilisere de målgrupper en opprinnelig ønsket å nå?

3. Huset som et sted i byen

En tredje problemstilling vil dreie seg om Samsen som del av byen Kristiansand. Hvilke vilkår for drift og utvikling ligger i et hus som Samsen, midt i et veikryss, og utenfor det som regnes som de unges allfarvei, Markens? Kan Samsen utvikles til å bli et *sted* i byen, og et nærmiljø i bydelen?

Noen utdypinger av problemstillingene

1. Organisering, ledelse og drift

Denne problemstillingen skal få fram de særegne krav som Samsen setter til administrasjon og organisering. I *byggefase*n ser en antydning til motsetning mellom krav om fleksibilitet og krav om kontroll og forutsigbarhet. Det er lagt stor vekt på brukermedvirkning, også i byggefase. Brukergruppene i Samsen er sammensatt og skiftes ut løpende. Dette gjør at brukermedvirkningen må organiseres på en annen måte enn en er vant til i andre kommunale bygg. Blant annet skjer detaljplanleggingen trinnvis etter hvert som ulike deler av huset settes i stand. Dette har konsekvenser for budsjettering og forutsigbarheten i prosjektet. Hvordan håndterer kommunen dette?

Samme type motsetning vil gjenfinnes også når det gjelder *driften* av huset. Nettopp fordi brukergruppen er mangfoldig og skiftende vil det være behov for å dreie husets profil etter som målgruppene endres. Hvordan håndterer husets ledelse dette når store deler av huset er fylt opp av foreninger og virksomheter som ledelsen har liten innflytelse over? Det er eksempelvis vedtatt at driften av kafeen og klatrehuset skal settes ut til profesjonelle. Vil slike ordninger redusere husledelsens muligheter til å bruke kafeen og klatrehuset i målrettet rekrutteringsarbeid? Hvis så er tilfelle, kan dette kompenseres gjennom andre åpne virksomheter, som konserter, utstillinger, kurser, happeninger av ulikt slag o.l.?

Huset gir rom for svært mange og ulike typer virksomheter og det er grunn til å tro at det vil være en kontinuerlig utskifting av foreninger og virksomheter. I kommunens egne papirer er dette beskrevet som «permanent kaos». Hvordan håndterer husledelsen dette? I denne sammenheng er det også aktuelt å se på hvordan husledelsen arbeider med brukerstyring og demokratiske prinsipper i den løpende driften av huset. Samsen skal ikke styres av brukerne/ungdommene. Like fullt vil de ulike leietakerne måtte trekkes inn i sentrale beslutninger. Hvordan blir brukermedvirkningen på Samsen?

2. Aktiviteter og målgrupper

Hvilke aktiviteter som lokaliseres til bygget og i hvilken rekkefølge de tar bygget i bruk vil ha betydning for hvem som ser bygget som «sitt». Vil huset være magnet for noen grupperinger, og vil det utvikles aktive eller symbolske utstøtingsmekanismer i forhold til andre grupperinger? Det er relevant å se på innflyttingsprosessene og de alders- og kjønnsmessige segregeringer som finner sted, men også hvilke «kulturer» som først og fremst finner sin plass i huset, dette gjelder både kulturer i form av estetiske uttrykksformer og aktiviteter, delkulturer blant ungdom og etniske kulturer. Blir huset et sted for aktiv «norsk» ungdom, eller en kulturell smelting i ordets videste forstand?

Når mange ungdomsgrupperinger samlokaliseres blir det kort avstand mellom grupper som ellers har få berøringspunkter. Her ligger det et potensiale for økt forståelse og sammenmelting av ulike grupper og ulike aktiviteter. Blir det lavere terskler mellom de ulike gruppene som har aktiviteter i huset? Hvilke gevinster ser brukerne selv av å være samlokalisert?

Det er imidlertid også mulig at dominerende grupper presser andre grupper ut ved å gjøre bygget lite attraktivt for dem. Bygget vil kunne utvikle seg til et drivhus for ungdomskulturer, i betydning av økt kreativt mangfold og gjensidig forståelse, men også i betydning av at uønskede delkulturer får anledning til oppblomstring og fortrenge andre grupper. Evalueringen retter søkelyset både på sammensmeltingsmekanismer og på mekanismer som handler om ute-stengning eller isolering av grupper. Interessant er det også å se på danningen av majoritet- og minoritetsgrupper blant brukerne. Evalueringen fokuserer også på hvilke anstrengelser som gjøres, eller ikke gjøres, for å skape forståelse mellom de ulike brukergruppene på huset, av ungdommene selv, av de ulike foreningenes ledere og av husets ledelse.

Huset rommet den første tiden aktiviteter som var nokså avanserte, hvor det kreves en del ferdigheter, som nærradio, husavis, atelierer og rockegrupper, og lignende. Spørsmålet er om det vil bli plass for dem som ikke har noen ferdigheter å stille med, de som bare trenger et sted å være. Blir terskelen for å komme inn høy eller lav, et tilbud for «de flinke», eller for alle? Ungdomsundersøkelser forteller at er en flink til noe, er en ofte flink på enda mer, en opphopning av ferdigheter og deltakelse i organisert aktivitet. Kan Samsen utvikle et

annerledes bilde? Et viktig spørsmål i denne forbindelse kan også være i hvilken grad arbeidsmarkedstiltakene styrer rekrutteringen til huset.

Et normativt spørsmål er også nærliggende for oss som evaluerer. I målsettingene for huset ligger et ønske om å fange opp de unge som faller utenfor. Spørsmålet kan bli: Hvem burde huset være et tilbud til, voksen ungdom, yngre ungdom, unge på drift, kreativ ungdom?

Det vil variere mellom de ulike leietakerne hvor åpen deres virksomhet er for samarbeid. Både virksomhetens karakter og de aktives personlig interesse har betydning for lyst, evne og anledning til å samarbeide med andre på huset. Hvorvidt det oppstår samarbeidsrelasjoner eller ikke, er imidlertid også bestemt av hvilke initiativ som tas av husets ledelse og andre. Problemstillingen reiser flere underspørsmål; Hva slags kontakt er det mellom de ulike leietakerne på huset? Har de fellesprosjekter eller er de på andre måter til nytte og berikelse for hverandre? Hvilke initiativ tas til samarbeid fra de ulike aktørene, og hvilke andre anledninger byr seg?

Byggets konstitusjon vil kunne ha betydning for hvem som søker dit. Bygget har en røff stil som en langt på vei søker å bevare, i verkstedområdene og i fellesområdene. Dette appellerer til røffe aktiviteter og samværsformer – noe som igjen vil ha betydning for hvem som blir dominerende grupper. Samtidig er bygget preget av «isolater», lukkede rom i adskilte etasjer, som labyrinter. Det er vanskelig å få en oversikt over husets indre liv fra ett ståsted. Denne fysiske strukturen inviterer til isolasjon. Gjøres det noe sosialt for å overskride denne cellestrukturen?

Kulturell tilhørighet uttrykkes i stor grad gjennom symboler, dette gjelder særlig for ungdomskulturene. Hvilke kulturelle symboler er framtreddende i huset og hvilken betydning har en eventuell dominans for samarbeid og samhandling mellom ulike grupperinger? Hvem inviteres til å legge føringer på det visuelle uttrykket i fellesrommene? Vil husets visuelle uttrykk ekskludere noen ungdomsgrupper – og er i såfall dette tilsiktet eller ønskelig?

Viktig blir det også å se hvordan administrasjonen av huset er med på å legge til rette for aktiviteter og målgrupper, og hvilken effekt dette har på sammensetningen i huset. Sist men ikke minst ønsker vi å se om de åpne aktivitetene først og fremst besøkes av husets faste brukere eller om en også når ut til ungdom som ellers ikke er på huset. Dersom så er tilfelle

representerer de åpne aktivitetene en potensiell rekrutteringsmulighet for organisasjonene og foreningene som er på huset.

3. Samsen som sted i byen

Det fysiske eller romlige aspektet ved Samsen er også interessant ut fra et byutviklingsperspektiv. Bygget ligger innimellom et stort veisystem og jernbanen. Det er et sted verken ungdom eller voksne pr. i dag oppsøker for opplevelser eller rekreasjon. Mange har uttrykt skepsis til plasseringen av kulturhuset, særlig hvis hensikten er å nå de unge som vanker i Markens. Spørsmålet for evalueringen er om Samsen blir et nytt sted for de unge i byen, om området er noe en regner med og forholder seg til i fritiden, og når en skal ut på byen, om området vil stå i en viss nærhet til gatens kultur.

I målsettingene ligger også et ønske om at de som bor i nærområdet kan bruke Samsen som sitt nærmiljøhus. Som sådan vil det kunne fungere som et møtested for innbyggerne i området. Det er interessant å se hvilke tilbud Samsen er i stand til å utvikle som kan fungere som et møtested for beboerne, både ungdom og voksne. Vil Samsen gi området en ny identitet, og være et stoppested på byturen eller i hverdagslivets for øvrig?

Samsen er i utgangspunktet et tomt rom som ligger på et «ikke-sted», midt i et nærings/-gjennomfarts/anleggsområde, et «ødelagt sted» og et sted en vanligvis ikke oppsøker i fritiden eller på bytur. Ved at huset tas i bruk, gjør dette noe med omgivelsene. Gir Samsen stedet en ny betydning, og i tilfelle hvilken? Blir det mer naturlig å ta en tur innom Samsen på byturen? Hvilken betydning har det at huset ligger på et utilgjengelig (og farlig?) sted?⁵ Hvem trekkes hit?

Samsen er et interessant eksperiment i utvikling av en urban livsstil i et område som mer enn mange preges av verdier om harmoni og ikke-urbane samværsformer, som små og tette samfunn, med bedehuset som viktig symbolsk samlingsplass.

⁵ Se vedlegg 1

Metode for evalueringen

For å få innsikt i prosessen i Samsen har vi måttet gjøre bruk av flere datakilder; observasjon av samspillet mellom ulike brukergrupper, observasjon av hvem som bruker fellesområdene, hvem som trekkes inn i utformingsprosessen, samtaler med ulike brukergrupper m.m. Den nødvendige innsikten måtte erverves ved at en fulgte brukerne over tid, etter hvert med særlig oppmerksomhet rettet mot virksomheter knyttet til fellesrommene.

Datainnsamlingen har ikke bare måtte rette seg mot samhandling mellom grupper i huset, men også mot hvordan grupper markerte seg i bygget, hvordan noen virksomheter kunne dominere mht. antall, organisering og «støy», mens andre kunne «forsvinne i mengden» eller kan hende bli bremset i å komme, eller utøve sin virksomhet og fremme sine interesser.

Vi ønsket å starte evalueringen med å få en oversikt over de ulike brukerne av huset (gruppesamtaler 1996). Ved å samtale med brukerne om deres aktiviteter og deres forventninger til huset, ønsket vi å få et inntrykk av mangfoldet i aktiviteter og reelle brukergrupper. Samtalene måtte også omfatte potensialene i aktivitetene i forhold til samarbeid med andre brukere, og i forhold til bruk av fellesrommene. Dette måtte gjøres like etter innflytting i bygget, men likevel ikke før detaljplanleggingen av fellesarealene var nært forestående.

En forståelse av de ulike prosesser i og rundt husets drift krevde en type innsikt som måtte erverves over tid. Vi måtte få innblikk i bruken av de ulike fellesrommene etter hvert som de tok form. Hvordan bruk og sambruk kunne ta form måtte så bearbeides ved avslutningen av evalueringen. Intervjuer og observasjoner ble imidlertid nedtegnet fortløpende, som underlag for analyse og sluttrapportering.

Når det gjelder de administrative og organisatoriske aspektene knyttet til byggeprosessen og driften av huset måtte disse belyses både ut fra byggeperspektivet, og ut fra perspektivet om brukermedvirkning. Hvordan ivaretas behovet for fleksibilitet? var et av spørsmålene her, også sammenliknet med byggeprosesser knyttet til andre typer kommunale bygg. Kildegrunnlaget her har vært samtaler med involverte; byggeleder som har vært representant for utbygger, byarkitekten, samt berørte på rådmannskontoret og i kommunens kultur- og fritidsetat.

Prosessevaluering

Evalueringen fokuserer først og fremst på prosessen (prosessevaluering), men også på hva en oppnår underveis i form av tiltak, brukeropplutning og medvirkning, altså en form for resultatevaluering. Evalueringen er også en implementeringsstudie, hvor hensikten er å se hvordan bestemte politiske og kulturfaglige målsettinger kan realiseres organisatorisk og innholdsmessig, og hvordan oppslutningen om disse målene er. Gjennom gjentatte besøk, har en fått innblikk i fremgang, kriser eller etapper, og gjennom samtaler, dokumentstudier og mer formell datainnsamling har en fått et bilde av hva en har fått skapt ved Samsen, og hvordan huset tilfredsstillter brukerne og er utviklet i forhold til de opprinnelige målsettinger.

Til en viss grad ønsket en at evalueringen også kunne fungere *formativt*, i betydningen av å gi aktiv tilbakemelding underveis slik at kunnskapen kan anvendes av prosjektleder og andre i det pågående arbeidet. Dette har tatt form som problemorienterte diskusjoner i uformelle samtaler med husets ledelse, eller tips om faglige kontakter og andre relevante miljøer, men kanskje viktigst som en underveisrapport fulgt av en diskusjon rundt denne, foretatt med de ansvarlige for Samsen og ungdoms- og kulturpolitikken i Kristiansand.

Intervjuer og samtaler

Datainnhenting baseres for en stor del på intervjuer og samtaler. Intervjuene har dels hatt form som strukturerte intervjuer, dels som uformelle samtaler, alt etter person(er) og situasjon(er). Intervjuer og samtaler har foregått både med enkeltindivider og grupper. Aktuelle informanter er de kommunalt ansatte som arbeider med prosjektet, representanter for foreninger og grupper som holder til i huset, samt enkeltbrukere i huset. Daglig leder var behjelpelig med å arrangere avtaler med de ulike gruppene i huset.

Dokumentanalyse

Kommunens dokumenter har vært brukt som viktige datakilder for å forstå hva en ønsket med Samsen, hvilke utfordringer en har stått overfor underveis, og hvordan en har vurdert fremgangen og lagt opp nye strategier. Andre meldinger og rapporter om unges oppvekstvilkår har også vært benyttet, blant annet om ulike ungdomskulturer og ungdomstiltak i byen.

Kvantitativ kartlegging

Det har vært foretatt en spørreskjemaundersøkelse blant brukerne av Samsen. Her valgte vi et kort skjema som fokuserte på hvilken tilknytning en har til huset, hvordan en opplever Samsen, positivt og negativt, og hva en ønsket av brukermedvirkning – samt andre forslag til forbedringer. Bearbeiding av denne undersøkelsen er forevist kommunen i en mindre delrapport tidligere. Undersøkelsen kan gi en viss pekepinn om Samsen og bruken av huset, men har for lav oppslutning til at den gir et pålitelig bilde. Den fungerer først og fremst som et supplement til de andre dataene vi har, først og fremst innhentet gjennom kvalitative metoder.

Deltakende observasjon

Det har også vært brukt deltakende observasjon i datainnsamlingen, først og fremst gjennom tilstedeværelse i husets hverdag over en uke, men også i forbindelse med spesielle etapper eller arrangementer, hvor en har fått flere i tale og innblikk i hvem som fører ordet, og hvordan Samsen presenteres overfor byens befolkning. Her har det vært viktig å få et innblikk i hvordan huset brukes av ulike grupper, og hvilken plass huset har i byen for øvrig. Deltakelse på konferansen «Ung i Norge» som ble avholdt i Kristiansand i mai 1998, var også viktig. Her fikk en innblikk både i hvilke utfordringer en står overfor i arbeidet blant unge generelt, og blant unge i Kristiansand spesielt.

For en mer detaljert oversikt over hvilke data evalueringen baserer seg på, se vedlegg 2.

Selv om vi gjennom disse metoder har fått god innsikt i hva som rører seg i og rundt Samsen, kunne en selvfølgelig fått enda flere i tale, både i de kvalitative og de kvantitative data. Noen vil sannsynligvis også oppleve at de ikke «syns» i undersøkelsen, eller har fått kommet skikkelig til orde gjennom oss. Slik vil det nok alltid være i en begrenset studie som må fokusere på hovedtrekk.

Det kunne også vært ønskelig med noen flere perspektiver på Samsen sett utenfra. Vi hadde nok i planleggingsfasen av evalueringen sett for oss at vi i større grad skulle få Samsens ulike samarbeidsparter i tale. Det har ikke vært lagt opp til systematisk samarbeid med instanser og parter utenfra, selv om disse var inne i oppstarten, som skoler, ungdomsklubber, Utekontakten og lignende. Derfor var det heller ikke naturlig for oss å gå mer inn på disse instanser i evalueringen.

Vi skulle nok ønske at vi hadde flere data fra «gaten», fra unge som ikke vanker på Samsen, og få vite mer om hvordan de ser på ulike ungdomstilbud i byen, og på Samsen. Vi har fått et godt innblikk i ungdomskulturene i Kristiansand gjennom lesing av Sands rapport (1996) om disse, og har fått forståelsen av at det eksisterer en del klare skillevegger mellom grupper i byen. Spørsmålet kunne vært å se oppslutningen rundt Samsen, eller mangelen på slik, blant de ulike gruppene. Dette har vært utenfor evalueringens mandat og ressurser.

Vi håper at de data vi har danner et tilstrekkelig bilde av de viktigste prosesser knyttet til Samsen, og at de drøftelser som foretas på bakgrunn av disse data vil gi innsikt om viktige prosesser og foreløpige resultater. Evalueringen må avsluttes før bygget står ferdig. Vi skulle gjerne fulgt med på veien videre. Andre rapporter må imidlertid si mer om hvordan det gikk i fortsettelsen.

5. Samsen sett i et kulturteoretisk perspektiv

Samsen er et interessant «eksperiment» med kjente modernitetstrekk, hvor kultur og estetikk står sentralt. Vi skal i dette kapitlet sette Samsen inn i noen perspektiver som handler både om ungdomstidens kulturer, om kultur som arbeid og fritidsbeskjeftigelse, og om unge i storbyen.

Ungdom og kultur

Kulturhuset Samsen er et tiltak i en tid hvor 'kultur' er mer aktuelt enn noensinne, både som estetiske uttrykksformer, og kultur i betydning symboler, normer og verdier knyttet til sosiale grupper. Vi lever i et flerkulturelt samfunn, og våre offentlige arenaer blir ofte kulturelle smeltedigler, kanskje særlig uttrykt i restaurantverdenen, med mat fra alle verdens hjørner, men også på kunstscenen, hvor popkunst og «finkunst» nå lever side om side.

Vi lever også i en postindustriell epoke, hvor omsetning av tegn og symboler langt på vei erstatter industriarbeidsplassene (Lash og Urry 1994). (Et slaktehus som transformeres til kulturhus er et tydelig uttrykk for dette, selv om en fortsatt må slakte dyrene et eller annet sted). Estetiske uttrykksformer og kommunikasjon inngår både i produksjons- og konsumpsjonsbetingelsene, tegn- og symbolproduksjon blir både fritidsbeskjeftigelse og arbeid. IT-sektoren, mediene og kommunikasjonsindustrien for øvrig utgjør en økende del av samfunnets produksjonsbetingelser, våre kreative potensialer er råvaren i den nye industrien som gjerne også overskrider kulturelle grenser.

Ungdomstiden anvendes likevel for de fleste ikke til deltakelse i arbeidslivet, men til utdanning. Denne «frikoblingen» fra samfunnslivet, eller arbeidslivet, som Thomas Ziehe (1990) kaller denne situasjonen, gjør ungdomstiden til en periode hvor dyrking av *interesser* er sentralt. En kan *skape* seg en identitet gjennom utprøving og identifisering med grupper en ønsker å tilhøre. Ungdomstiden kan derfor forstås som en sosial og kulturell prosess hvor det er viktig å se de unge som aktører som skaper sin egen kultur (Lieberg 1992:70).

Estetisering har tydelige forbindelser mot det som skjer i det offentlige miljø, knyttet til dette at vi ikke bare produserer varer og tjenester, men også i stor grad symboler. Råvarene i denne

produksjonen besittes i stor grad av populærkulturen, med sine viktige elementer: mediene, popmusikken, stil og mote (Lieberg 1992: 87). Konsum er ikke bare en passiv prosess, samtidig som man konsumerer, kommuniseres og kommenteres det som tas inn, man utfører et arbeid, ikke minst fordi en også selv skaper produkter inspirert av konsumvaren. Særlig står Paul Willis (1991) for perspektivet om at de unge også utfører et arbeid i sin konsumadferd. Dette er skapende arbeid, ungdom interesserer seg ofte for det kunstneriske ved sine transformasjoner av symboler.

Karakteristisk for det skapende arbeid er også at en henter symboler fra ulike kulturer og gir dem en ny kontekst eller en ny forkledning (Drotner 1989). Dette kalles også for *bricolage* (Lieberg 1992). Begrepet er hentet fra sosialantropologien, og beskriver hvordan ritualer og myter i tradisjonelle samfunn omskapes og overføres i nye former til nye generasjoner.

Alle disse trekk ved samfunnet kan trekkes inn i Samsen, huset med dets målsettinger kan på et vis stå som et symbol for dette konglomerat av uttrykk og stiler, kompetanse og søking etter identitet og moderne virksomhet.

Ungdom og byrom

Ungdomstiden ble for lenge siden forskningens tema. Studier av storbyungdom dannet skole, «Chicagoskolen». Her ble det forsket på storbygjenger, og blant annet ble William Foote Whytes «Street Corner Society» stående som en klassiker i sosiologien (Foote Whyte 1941). Her kom det fram at arbeiderklassens ungdommer brukte det offentlige rom i storbyen, som gater og plasser, for samvær og aktiviteter, både positive «kommunikative» aktiviteter og kriminelle aktiviteter. Viktige trekk ved gjengene var også å «gjøre ingenting». I konklusjonene ble det pekt på at den sosiale kontrollen hadde brutt sammen rundt disse ungdommene, og at de derfor søkte sammen i sine typer av gatesamfunn.

I dag er bildet mer sammensatt. Det er i vår tid ikke bare arbeiderklassens barn som søker mot byens sentrale rom (på grunn av trangbodddhet hjemme), dette er den sammensatte ungdomskulturens viktige arenaer. Gaten har lenge vært modernitetens fellesrom, men under sterkt press og forvitring på grunn av bilismen (jf. Gehl 1970).

Voksne har lenge forsøkt å disiplinere ungdommen og innordne den i ulike former for voksenstyrt og organisert virksomhet, i en slags moralsk panikk basert på uroen og trusselen som ungdommens frie gateliv representerer. Dette er én av årsakene til at de kommunale husene for ungdom ble bygd (Lieberg 1992:122). Å bygge fritidshus for ungdom er en måte å utøve makt og kontrollere ungdommens nedslagsfelt på, hevder Lieberg. Foreldre kontrollerer barn gjennom å kanalisere deres fritid inn i organiserte aktiviteter.

Richard Sennett (1992) beskriver det offentlige rom som disiplinert og kontrollert, det gir ikke plass for spontane opplevelser. De ekstreme væremåter blant unge kan være en reaksjon på det overorganiserte samfunnet, hevder han. Andre vektlegger at samfunnet er i oppløsning i forhold til klare normer, og at ekstrem atferd er uttrykk for en søken etter trygghet og fasthet.

I Vestens byer har det oppstått en form for polarisering mellom bydelene og bysentrum. Dette kan vi også se i en mindre by som Kristiansand. Flere av innvendingene mot Samsen har handlet om dette at ungdommene blir dratt mot sentrum, denne farlige kjerne i byen. Men ungdom søker seg ofte til sentrale rom, som kjøpesentre, varehus og stasjonsbygg, hvor de kan varme seg en stund uten at det koster penger. I Kristiansand er det populært å vanke i Markens på kveldstid.

Det blir stadig satt i verk ulike tiltak for å holde de unge i bydelene (jf. Sæter og Ulfrstad 1997), selv om en samtidig har sett en jevn nedbygging av fritidsklubber i samme tidsrom, slik det har skjedd i Oslos bydeler. I dag står den tidligere Oslo-ordfører Albert Nordengen frem og sier han angrer på at han nedla alle disse klubbene! (Aftenposten uke 10, 1998). Selv om bygging av fritidsrom for unge kan ligge i en kontrollinteresse fra voksenverdenen, ser vi samtidig også at de unge selv ber de voksensamfunnet om steder å være, men hvor de selv ønsker å legge premissene for sine aktiviteter.

Lieberg kaller dette å bygge rom for unge å skape 'normsoner', i motsetning til de unges ønsker om å opprette 'frisoner', soner hvor de unges egne normer er de styrende. Slike soner kan være både av fysisk og handlingsmessig art. I noen sammenhenger forsøker de voksne også å etablere 'forbudssoner' for de unge. I flere Oslo-butikker står det skilt om at det er forbudt for skoleungdom å besøke butikken i skoletiden. Andre forbudssoner kan være Polet, bestemte utesteder m.v., soner som er forbudt på grunn av de unges alder.

Ungdommen befinner seg i et *mellomrom*, både i tid og rom (Bourdieu 1991). De befinner seg i mellomrom mellom barn og voksen, de befinner seg i byens mellomrom, de utydelige ikke-steder. Ungdommenes rom er de udefinerte rom, passasjene, der en ikke stopper opp lenge, men er i bevegelse fra noe eller mot noe. Hiphop-graffitien med sin bevegelsesestetikk kan stå som metaforen for dette bevegelige mellomrom som ungdomskulturer preges av (Sæter 1998, 1999).

Dette betyr ikke at unge ikke kan være sterkt revirbundet (Lieberg 1991: 248), eller tilbringe mye av fritiden i bomiljøet. Undersøkelser viser at de yngste unge oppholder seg mye i hjemmemiljøet i fritiden (Øia 1994). Men samtidig kan vi snakke om synlige trekk i yttergrensene av ungdomstiden. Graffiti er uttrykk for disse yttergrensene, og ved dette samtidig uttrykk for en tendens hos gruppen for øvrig.

Problemstillinger knyttet til Samsen

Viktige spørsmål å belyse er hvorvidt Samsen med sin kulturprofil kan fungere som en «kompetansearena» i forhold til videre arbeid, samtidig som det fyller de unges behov for frisoner i en situasjon av «fristilling». Og interessant er det også å finne ut om Samsen av de unge oppleves som en frisone eller en klar normone, hvor de voksne definerer og har kontrollen. Representerer Samsen et sentralt rom for de unge, eller ligger det perifert for mange, fysisk og kulturelt? Og hvordan begrunnes Samsens driftsmåte av de voksne? Finnes det også «forbudssoner» i Samsen, eller utestengingsmekanismer, og hva består disse eventuelt i?

Mye av driften og innholdet i huset kan påvirkes av måten brukerne trekkes inn i utviklingen av huset på. Derfor er medvirkning og styring et sentralt tema her.

6. Fra ombyggingsprosessen

Det ligger klare mål om brukermedvirkning i ombygging og bruk av Samsen. Vi skal derfor i dette kapitlet først se litt på selve begrepet brukermedvirkning, og hva dette kan bety. Siden skal vi se litt nærmere på selve ombyggingsprosessen, og hvordan de sentrale aktørene opplever dette.

Brukermedvirkning

Det er mest meningsfullt å bruke ordet «medvirkning» når noen blir invitert. «Brukerstyring» er et sterkere ord, her er en ikke bare invitert av verten, men også selv en del av vertskapet og driveren. I denne sammenhengen er det offentlige som tar initiativ, spørsmålet blir så hvordan de unge trekkes inn i planlegging, utbygging og drift.

Det finnes flere samfunns- og humanvitenskapelige studier som ser på planleggingsprosesser, hvor særlig spørsmålet rundt brukermedvirkning er interessant. Den franske ingeniøren og sosiologen Michel Conan er en av de som har sett mye på dette. I hans studier fokuseres problemet som oppstår ved at de som er trukket inn i medvirkningsprosessene i planlegging og utbygging ofte ikke er de som bruker byggene når de en gang er ferdige til å bli tatt i bruk, noe som vanskeliggjør troen på at en bygger for de aktuelle brukere. De som skal bruke husene har ikke vært med på planprosessen. Dette problemet kan også være aktuelt i forbindelse med Samsen. Ungdomsgruppene skifter fort, og de som en gang var aktive og hadde meninger om hvordan ting skulle se ut på Samsen, er voksne og ute av huset og byen når produktet står ferdig og neste generasjon skal overta.

Spørsmålet er likevel om planprosessen, selv om grupper faller ut, i seg selv kan ha en holdningsdannende effekt. Kan dette at noen deltar på ett tidspunkt skape «rykter» og et grunnlag for ny rekruttering? Medvirkning på ett tidspunkt kan også gi det offentlige, som er byggherren her, erfaringer i samarbeid mellom byggherre og brukere, noe som kan komme de neste brukergrupper til gode. Selve det å trekke brukerne inn er like mye snakk om en holdning i forhold til hvem en bygger for, som at produktet skal tilfredsstillende enhver bruker.

Brukere er involvert i ulike grader og på ulike måter i planlegging. Noen ganger kommer de ikke til orde før planene legges ut til offentlig høring, andre ganger trekkes brukere med fra begynnelsen av i planprosessen, og har ulike grader av påvirkning og medvirkning underveis. Medvirkningsmåtene kan være mer og mindre hensiktsmessige, og mer og mindre egnet til å fange opp ulike grupper bruk og ønsker for et område. Noen ganger kan medvirkning og representasjon bare ha skinn av påvirkning (Conan 1995). Svake grupper og grupper med lite nettverk kan enten ha vanskelig for å stille på møtene, ikke tørre å snakke på møtene, eller ikke snakke samme språk som planleggerne, og står dermed i fare for både å ikke bli forstått riktig, og ikke forstå språket planleggerne bruker (Tauxe 1995, Greed 1994).

Samsen er en interessant erfaring i forhold til brukermedvirkning i prosjektering og utforming av romprogram. Det er viktig å se om erfaringene fra Samsen kan bringe ny og aktuell viten om brukermedvirkning i forhold til transformasjon av rom, noe som er særlig aktuelt i vår tid, da byutvikling handler mye om fortetting, og transformasjon heller enn nybygging. I slike områder finnes det allerede grupper av beboere og brukere som har noen «aksjer» i et område eller et bygg, og som kan ha klare forestillinger både om planprosess og bruk av de nye rommene. I Samsens tilfelle er dette ikke aktuelt, da husets tidligere brukere er ute av bildet. Samsen er likevel særlig interessant fordi det skal fremstå som et flerbrukshus, og et hus med helt nye bruksmål i byen som helhet, samt opprustning av et byområde som i utgangspunktet er betraktet som perifert i forhold til målgruppen, og i et område som kan ses på som et «ikke-sted», et mellomrom og en passasje for trafikk og transport.

Ulike sider ved ombyggingsprosessen i huset

Det spesielle med Samsen er at planleggingen må gå i trinn. Dessuten er det et mål at budsjettet ikke skal overskrides, omprioriteringer i byggeprosessen og endringer av materiell art skal skje ved at en omdisponerer midler innenfor budsjetttrammene som er lagt i utgangspunktet. Dette gjør også at en skal vite på forhånd at utbyggingen av Samsen blir billig sammenlignet med byggeprosjekter av lignende størrelse. Det er i tillegg et mål at brukeren skal være aktivt med hele veien. Vi ser tre viktige særtrekk ved Samsen:

- Utbygging i trinn
- Intern omdisponering av budsjett dersom nødvendig
- Sterk brukermedvirkning

Fleksibilitet

Ulempen ved en slik fleksibilitet og prosessuell planlegging er at prosjektet kan bli satt til side for andre og mer presserende oppgaver. Dette har også skjedd. Utbygging på skolesektoren i forbindelse med skolereformene førte til at utbyggingen av Samsen ble forsinket. Dette ble forklart med at den reelle tilgangen på håndverkere i området var liten, alle ble brukt i skolebyggene.⁶ Byggebransjen kan prioritere etter ønske i oppgangstider i bransjen, slik en har sett i de siste årene.

Dette problemet måtte tas opp høsten 1997. Her tok prosjektleder for Samsen og fritidssjefen opp dette med byarkitekten. Det ble enighet om at Samsen skulle prioriteres bedre. Fordelen for Samsen var stor entusiasme for prosjektet hos byarkitekten, som har vært inne hele veien, og at prosjekt- og byggeleder også liker den spesielle utfordringen prosjektet byr på. Første byggetrinn ble lovet ferdig i januar i 1998. Dette kom likevel ut til å sprekke. Neste frist ble satt til midten av mars, og dette holdt. Byggingen av Bingen ble utsatt tilsvarende de nye etapper.

Konklusjonen blir her at det som kalles fleksibilitet kan fungere som en hemske i i verksettingsprosessen. Fleksibilitet kan tolkes som «ikke så farlig om det sprekker», og er på denne måten noe man kan skyve på til fordel for andre presserende oppgaver. Dette har gjort at de administrativt ansvarlige i fritidsavdelingen har kommet i en form for klemme mellom brukerinteresser og politiske og ressursmessige prioriteringer. De har i tillegg måtte slåss med en negativ opinion, regissert og formidlet gjennom massemedia.

Legitimitet

De ansvarlige har hele tiden måttet føre en kamp og en strategi, både internt i kommunen og i forhold til byens befolkning, for å vise at Samsen er liv laga og viktig å få på beina. Vi kan nok langt på vei si at «folkets røst» har gjort Samsen til et større problem enn det reelt sett var politisk, i og med at det dog *var* vedtatt gjennomført på politisk nivå, og hadde den nødvendige politiske legitimitet.

På bakgrunn av dette satte en sin lit til at *klatreveggen* skulle bli et tiltak i Samsen som kunne skape den nødvendige legitimitet i befolkningen. Klatring er sport, og er det noe nordmenn synes er greit så er det sport, kultur kan være noe fremmed og jålete, endog truende. Idrett og sport regnes også i Norge som gode forebyggende tiltak for ungdom. Den tungroddede og til dels skjulte ombyggingen og realiseringen av Samsen trengte et nytt «ansikt utad».

Klatreveggen kunne bli et slikt ansikt.

Brukerorientert

Kommunen satt med en form for forpliktelse på at prosjektet skulle være sterkt brukerorientert. Staten gikk inn med store midler, og det lå føringer om brukermedvirkning i denne støtten. At konseptet var bygget på ideen om gradvis planlegging gjorde også at planprosessen kunne gå langsommere enn vanlig (på godt og vondt). I dette lå også selve prinsippet for finansiering; Det var satt av et budsjett som ikke kunne overskrides. En var avhengig av frivillig innsats i byggeprosessen. Kommunen var avhengig av motiverte medarbeidere. Dette skulle borge for en gjensidig avhengighet mellom utbygger og bruker, og dermed en god forutsetning for at en ivaretok hverandres interesser.

Annerledeshet

Samsen, og planprosessene rundt huset, beskrives stadig av de involverte som *annerledes*. Vi har vært inne på hva denne annerledesheten består i; restrukturering av eksisterende bygg, sterk grad av brukermedvirkning, rammebudsjett med utbygging i trinn. I tillegg til disse byggeprosessuelle sider, lå annerledesheten også i formål og bruk, Samsen var annerledes i forhold til byens tradisjoner mht ungdomstilbud og normer om hva som er best for ungdom. Samsen var på et vis truende i forhold til eksisterende «kultur», småbyens ideer om det tette og nære møter «det urbane», et stort hus for ungdom som la til rette for en fritid utenfor foreldrenes blikk, og i et asfaltert «tomrom» ved europaveien.

Annerledesheten, med alle sine aspekter, kan være en utsatt posisjon å ha. Som avvikerer i bygdesamfunnet ble Samsen avvikerer blant offentlige tiltak. «Prosess» blir et fremmedord, og noe en kan ironisere over. Samsen har vært et mobbeoffer, og et yndet tema for karikaturtegneren og petit'ene i Fevennen. At en hadde kalkulert med for lave tall i det første bud-

⁶ Samtale med de ansvarlige høsten 1997

sjettet, med følgen at Samsen ble mye dyrere enn antatt, var selvfølgelig ikke med på å styrke prosjektets legitimitet blant byens befolkning.

Vi skal gå litt nærmere inn på hva Samsen byr på som er annerledes enn andre planprosesser, her med utgangspunkt i fremstillinger som byggeleder hadde av prosessen.

Byggeleder sa det slik:

Det som er problemet med Samsen er også det som gjør det spennende! Dette er ikke et definert prosjekt, i betydningen detaljprosjektert, det er det bare bitene som er. Det eneste faste vi har er pengesekken.

(Byggeleder)

Byggeleder vektla dette at siden budsjettet var lagt, og det ikke var plass for overskridelser, alt måtte realiseres innenfor de rammer som var satt. Det var kun mulig å bytte midler internt i budsjettet. Denne type prosess gjaldt særlig første byggetrinn, andre byggetrinn (Bingen og Fryseboksen) skulle gjøres mer tradisjonelt.

Samsen er et gammelt bygg som har vært bygd i flere etapper, vi får stadig overraskelser, og må improvisere. Dette er ikke så rasjonelt, men ved hjelp av vaktmester, leder og sysselsatte har vi klart det på en rimelig måte, kostnadene er blitt lavere enn ved vanlige prosjekter.

(Byggeleder)

Når utgangspunktet er «vi har en sekk penger, hva får vi for disse?», er dette en spesiell form for økonomistyring, «vi kan ikke som på Gardermoen bygge og siden fortelle hva det kostet». Men dette innebærer også en viss frihet, sa byggeleder. Det var rom for interne rokkeringer på budsjettet, det måtte være rom for å flytte på tidsfrister og folk. Og dette har skjedd til fulle på Samsen, en har blitt konfrontert med mange uforutsette problemer, som kommunens disponering av egen arbeidsstokk på byggefeltet. Seksårsreformen krevde også hva byen hadde av snekkere for at skolene skulle få sine lokaler, det var få håndverkere ledige i byen totalt sett til prosjekter som Samsen. Mens dette ble skrivet ned, meldte en på nyhetene om at i Kristiansand var det lekkasje i mange av skolens isoporvegger, noe som var en fare for innemiljø og individer, og det var nødvendig med store utbedringsarbeider i disse skolene. Neste forsinkelse for Samsen kunne ligge her.

En grunn til at Samsen ble rimeligere enn lignende byggeprosjekter, var selve økonomi-
styringen og rammene som var lagt i utgangspunktet, sammen med dette å kunne arbeide i
trinn. Men en annen grunn var også materialbruken:

Vi legger oss først på et lavt ambisjonsnivå, så kan en øke dette underveis. Det er kanskje bare ungdommer som
godtar de materialer vi velger. En ser ikke mange slike løsninger i kontorverdenen.

(Byggeleder)

Materialbruken i Samsen har vært minimalistisk. En har for eksempel valgt å beholde de rå
murvegger der de kan passes inn funksjonelt og estetisk. Kafeen ble innredet ved å trekke om
kasserte møbler fra danskeferja o.a., med elementer av kjøpt design og stil der en har funnet
det nødvendig og mulig. Noen av rommene er mer forseggjorte, som isolasjon og veggbekled-
ning i rockerommene, dette var også et lydspørsmål. En slik materialbruk har latt seg gjøre
fordi den i dette tilfelle stemte med brukernes smak og ønsker. Den «rå» estetikken denne
gruppen trives best i, reddet også økonomien.

Vaktmesteren illustrerte dette slik:

De unge er ikke så opptatt av om det er tapet eller maling på veggene. Et typisk eksempel er kafeen. Det er et
flott skifergulv som skal rengjøres. Det er fall alle veier, bordene kommer til å stå skjevt. Ingen andre ville god-
tatt dette.

(Vaktmester)

I en samtale mellom byggeleder, vaktmester og leder av huset diskuterte de grunnen til at
Samsen-utbyggingen hadde tatt så mange år, sett bortsett fra de problemene som er beskrevet
tidligere, knyttet til budsjettet og byggestoppen. Byggeleder pekte på at en av grunnene har
vært at Samsen har vært en bijobb for de involverte på byggesiden. Prosjektet har vært for
stort til at dette har gått så bra som ønsket. Dette i kombinasjon med at firmaer har hatt for
mye å gjøre, det har vært vanskelig å få noen til å legge inn anbud på de ulike byggeprosjekter
i huset. Fra høsten 1997 ble det en forandring på dette. Fra da av fikk huset en egen bygge-
leder.

I møtet mellom de tre fikk daglig leder av huset æren når det gjelder å ivareta bruker-
perspektivet, og dette at alt som gjøres skulle gjøres for dem som skulle bruke huset.

Jeg har gjort det vanskelig for Petter (byggeleder). Jeg har hele tiden brakt inn innspill fra brukerne til han, jeg har stått for de behov som dukker opp. Jeg må tale på vegne av brukeren.

(Daglig leder av Samsen)

De tre vektla også dette at alle som var involvert i utbedring og bygging i huset ble engasjerte i det, de ønsket å få til et bra produkt.

Dette gjelder for alle, også gutta på gølvvet, de kommer med en gang når en ringer og trenger en tjeneste (Vaktmester)

Engasjementet har ført til en del dugnadsjobbing, mente de. Følgende lille samtale forteller at en så hverandres innsats i ombyggingsprosessen:

Vaktmester: En blir nesten for mye engasjert, brukerne går foran alt, det kan gå utover selve vaktmesterarbeidet. De skal ikke lide for at det er uferdig.

Leder: Du er ekstremt tålmodig, de er glade i deg...

Vaktmester: De leier på en byggeplass...

For disse to gikk brukerne foran alt, og denne omtanken for brukerne må forstås på bakgrunn av at disse har arbeidet sammen med de unge hele dagen, og gjennom dette har utviklet forståelse for hvilke behov og ønsker de hadde. Vi så også at «prosessvilkårene» kunne være krevende for de ansatte. Brukernes ønsker og behov skulle knyttes til «det uferdige». En måtte være spesielt oppmerksom fordi ikke alt fungerte som det skulle rent teknisk enda.

Men de ansvarlige hadde også gjennom prosessvilkårene sett hvordan de unge selv kunne ta i et tak når de trengtes. Særlig var dugnadsinnsatsen stor like før åpningsfesten og åpningsuken av første byggetrinn. Dette viste at selve prosessen i seg selv var viktig. Gjennom denne hadde de involverte parter måttet samarbeide, og sammen utvikle et resultat. De unge som hadde deltatt i denne prosessen fikk sannsynligvis erfaringer de kunne dra nytte av siden, ikke bare gjennom ferdigheter de utviklet gjennom aktivitetene i Samsen, men også ved å erfare et fellesskap rundt oppgaver som skulle gjøres.

Dette betyr ikke at prosessen i seg selv ble regnet som tilstrekkelig i Samsen, det ble hele tiden vektlagt at på Samsen måtte det utvikles noe som kunne vises frem, som kunne vise at

Samsen var liv laga, og hadde sin berettigelse blant byens befolkning, og ikke minst for de unge som skulle bruke huset.

Samsen har hatt en høy andel ansatte på sysselsettingsmidler i byggeperioden. Og i tråd med intensjonene kunne det se ut som sysselsettingstiltakene hadde hatt positive langsiktige konsekvenser. Både leder, vaktmester og byggeleder vektla at mange av de som hadde gått på sysselsettingsmidler hadde gjennomgått en kvalifisering på Samsen, og at mange hadde fått seg lønnet arbeid andre steder etter å ha vært med her. På denne måten var Samsen også et sted for opplæring i praktisk arbeid, i tillegg til kvalifiseringen som lå i de ulike aktivitetene i huset.

7. De første møter med brukergruppene

Vi har hittil sett på målsetting og bakgrunn for realisering av Samsen, og på sider ved selve plan- og byggeprosess, fysisk og organisatorisk. På et tidlig tidspunkt i evalueringen ønsket vi å møte de brukerne som til da hadde fått plass i huset, og som deltok i huset i ulike former for aktiviteter eller sysselsetting av annenart, som arbeid.

I tanken bak Samsen ligger som vi vet ønsker og målsettinger om at gruppene som brukte huset skulle ha gjensidig nytte og glede av hverandre. Hvordan uttrykkes dette blant brukerne på dette tidspunktet? Vi skal bringe inn noen ytringer om dette, slik det kom til uttrykk høsten 1996 i to ulike samlinger vi hadde med dem som var brukere av huset på denne tiden. Det som kom frem her av faktisk arbeid og samarbeid, og ønsker for fremtiden, kan være viktig som bakgrunn for å se hvordan huset har utviklet seg med hensyn til bruk, aktiviteter og samarbeid på senere tidspunkter.

Ønske om samarbeid og rekruttering av nye medlemmer

Tar vi utgangspunkt i Kristiansand Rockklubb, kan dette fortelle noe om husets potensialer. Lederen for klubben uttrykte seg omtrent slik i møtet hvor flere brukergrupper var til stede:

En starter i øvingslokalene i kjelleren og lager musikken, så går en opp en etasje og spiller inn skiva (så snart en får lydutstyret), har konsert i Bingen, lager silketrykk til coveret i silketrykkeriet, engasjerer videoamatørene til å lage en video, og legger så det hele inn på Internett i deres lokaler..

(Rockklubbens leder)

Her ble det uttrykt hvordan tverrfagligheten kunne fungere i praksis, men også hvordan estetisk arbeid og uttrykksformer var avhengig av ulike kanaler og stadier for å kunne komme ut til andre. Samsen gjorde de ulike ressurser tilgjengelige på ett sted, brukerne kunne slippe å løpe rundt til flere steder.

Videoamatørene uttrykte hvordan det å starte i Samsen og i gruppa som arbeidet her, kunne være et springbrett til en mer profesjonell løpebane:

(Videoamatørene) har holdt på i 23 år, vi har hatt lokaler over alt. Det begynte med smalfilm, nå arbeider vi bare med video. Vi tar med filmene våre, og gir hverandre kritikk, Vi selger info-filmer, flere er nesten blitt profesjonelle, flere har startet sitt eget byrå. Vi har medlemmer fra 20 til 86 år. Vi har ingen støtte fra kommunen. Vi er fornøyd med Samsen, vi trenger ikke nødvendigvis vårt eget rom heller. Musikk til videoene kan ordnes via Samsen på sikt.

(Representant for videoamatørene)

Også her lå det forventninger om at en kunne bruke de andre gruppene i Samsen som ressurs og samarbeidspartner. Videogruppen pekte også på et annet problem:

– Problemet vårt er å få nye medlemmer, vi vil gjerne ha nye...

En håpet Samsen også kunne by på muligheten for nyrekruttering til grupper som ønsket flere medlemmer. Her var ungdommer som interesserte seg for estetiske uttrykksformer samlet på ett område, og det var nærliggende å tro at noen også vil slutte seg til videogruppen. På møtet hvor ønsket om nye medlemmer kom til uttrykk, var det flere som kom med tips om hvordan gruppen kunne rekruttere nye medlemmer. Dette var et eksempel på hvordan samlokalisering kunne ha snøballeffekt i forhold til rekruttering, både gjennom nærvær av og tips om interesserte.

Profesjonelle eller amatører?

Blant de tre profesjonelle kunstnerne i huset hadde en av dem «ingen ambisjoner om samarbeid med andre i huset». De to andre uttrykte at det hadde vært morsomt å kunne samarbeide med ungdom i ulike prosjekter, fra maskekurs til kostymesøm for kostymeverkstedet som var her på den tiden. Den ene av disse uttrykte også et ønske om å være med på å «formgi huset», som hun sa det.

Dermed kom det i stand en diskusjon i gruppa om hvem som skulle være med på å prege huset når det gjaldt innredning og stil. Noen vektla at det var viktig at profesjonelle hadde styringen med dette, andre mente det var viktigere at brukerne fikk det siste ordet i hvordan det skulle se ut.

Det kom her til uttrykk ulikheter i holdninger til måten huset skulle innredes og utsmykkes på. Noen vektla mest at det skulle bli et «ordentlig» resultat, andre vektla at prosessen ved å

delta i utsmykning og innredning var vel så viktig. Vi skal siden gå litt inn på hvordan dette har skjedd i praksis.

Mangel på informasjon om hverandre

Under dette møtet var det overraskende for oss som kom utenfra å høre hvor lite gruppene i huset visste om hverandre. Dette syntes å komme av at en var tilstede på ulike tidspunkter, men også dette at en ikke hadde felles lokaler og aktiviteter som samlet gruppene, hvor de kunne bli kjent og utveksle erfaringer. På dette tidspunktet var vi også overrasket både over hvor lite kommunens representanter og husets ledelse kjente til gruppene og det de holdt på med. Huset var også lite preget av noen «kollektiv ånd», vi fikk et sterkt inntrykk av at gruppene holdt på med sitt hver for seg. Mange hadde store forventninger om mer kontakt og samarbeid på tvers, andre syntes å være fornøyd med en mer isolert tilværelse (en av kunstnerne, samt roverne), men uttrykte ønsker om større rom, mer utstyr, etc. (jf. mynstsamlerne). Mange satte sin lit til at den kommende kafeen skulle binde gruppene mer sammen. Den kunne representere en møteplass og felles arena for utveksling og kontakt.

Vi kan konkludere med at huset i 1996 ikke enda var et møte sted for ulike grupper, – mer et møtested for gruppene internt. Det lå store forventninger i de fleste gruppene om større kontakt på tvers, og større samarbeid på tvers, hvor de kunne utnytte hverandres ressurser og ferdigheter.

Et halvt år senere var en av oss til stede på åpningen av rockerommene. Vi hadde forventet stort oppstuss og mange fremmøtte, men det var i hovedsak musikere og de ansvarlig i kommunen og huset, med noen gjester, som var her. Huset var fortsatt preget av isolasjon mellom gruppene, og isolasjon fra byen for øvrig.

På spørsmål om hvorfor det var lagt opp så beskjedent, kom det både svar om at en «ikke hadde fått markert slik de hadde planlagt». Det ble også pekt på problemet med å gå stort ut, både fordi en enda ikke hadde så mye å vise fram, det sto enda mye uferdig. Og når det gjaldt Samsen, var dette å vise frem resultater viktig, huset hadde i alt for lang tid blitt fremstilt som et prosjekt som manglet både styring og fremdrift. Å vise frem «det uferdige» ville bare styrke et slikt inntrykk, slik en kunne tolke budskapet fra husets ledelse.

Å trekke mange til huset, handlet også om et sikkerhetsproblem. Sikkerhetssystemet, med merkede rømningsveier etc., var enda ikke ferdig nok til å ta imot så mange mennesker. Den da nytilsatte vaktmesteren hadde hendene fulle med slike oppgaver på denne tiden.

Åpning av første byggetrinn

Den neste milepæl vi var med på skjedde ett år senere, i mars 1998. Første byggetrinn skulle, etter mange forsinkelser, innvies. Rockerom o.a. aktivitetsrom, klatreveggen og kafeen var nå satt i stand, fellesrommene Bingen og Slaktehallen stod for tur siden.

Denne åpningen tok form som et åpningsrituale med ordfører, politikere og kulturelt innslag, inkl. matservering i den nye kafeen mandag ettermiddag, og som aktiviteter hver dag hele uken. Invitasjoner i form av annonser, løpesedler og plakater rettet seg mot byens befolkning – fortrinnsvis de unge. Endelig skulle Samsen få henvende seg i større stil utad. Merkede rømningsveier, lys og tilgjengelighet var satt i stand slik at en kunne ta imot flere, og kafeen var åpnet, denne lille institusjon i huset som alle hadde ventet på, og som en hadde hatt flere driftsmodeller for, og hvor en til slutt endte opp med noen som ville forsøke. Det ble engasjert en leder i en midlertidig prosjektstilling, som skulle hjelpes av unge på sysselsettingstiltak i en prøveperiode.

Kafe Natmanden var nå ferdig. Navnet på kafeen var hentet fra stedets historie. For lenge siden bodde den kongelig oppnevnte *natmanden*, bøddelen og dotømmeren, i området, sammen med sigøynere, fanter, omreisende gjøglere og andre «avvikere». «En historie unge rockere, teaterentusiaster og gjøglere kan identifisere seg med» (Fra vedlegg Søknad til Norsk kulturråd, Kristiansand kommune, 1999).

Kafegruppa, som bestod av ansvarlige fra kommunen og huset, unge brukere og en interiørarkitekt hadde vært på studietur i Oslo og studert de «hippe» kafeene her, og fått inspirasjon til innredning og tips om butikker som selger egnet nips. Veggene i kafeen var malt i gulgrønt og okseblod, samt et parti med opprinnelig rå betong. Veggene var usmykket med «objets trouvé» – gjenstander en hadde funnet blant skrot eller hverdagslivets bruksting, inspirert av kitsch og readymades i kunsten, blant annet satt inn i en vegg av glassbyggesten – og som dannet en halv skillevegg rundt datamaskinene i kafeen. Kafeen inneholdt for øvrig veggmalerier, en stor ku av porselen, utstillingsdukker- og skulpturer, tørkede planter, et collage-

maleri laget av unge i huset, med mye mer. De gamle møblene fra danskeferja var trukket om fra skai til tiger og leopardstil, som dannet spennende mønstre rundt små runde bord med stålstett fra samme sted. En gammel sofa i rød fløyel hadde også funnet sin plass langs en vegg.

Kafeen forteller om begeistring og skaperglede, og føyer seg inn i en trendy storbystil. Tonen var lagt av de unge, som hadde hatt et sterkt ord med i laget, ja, de hadde endog «...måtte stoppe arkitekten, som ville flippe ut mer enn vi».

På direkte spørsmål til jentene som hadde vært med på innredningen av kafeen om de hadde blitt inspirert til å velge interiørarkitektyrket, svarte de begge øyeblikkelig ja. Den ene hadde allerede konkrete skoleplaner. Ved å delta aktivt og meningsfullt, som her i å innrede til bruksformål, hadde de fått prøvd ut egne interesser og evner, og fikk møte profesjonelle som hadde valgt et yrke som kanskje ikke nødvendigvis stod på listen til yrkesrettlederen. Kulturarbeid åpner opp for nye muligheter. Samsen kunne være et verksted for sondering av evner, interesser og muligheter.

8. Hvordan er livet på Samsen?

Vi var på en ukes opphold i november 1998. Første byggetrinn var åpnet, og kafeen var kommet i drift. Kommunen fikk etter lang sondering av driftsmodell for kafeen ansatt en person i midlertidig prosjektstilling, med sysselsatte på tiltak som medhjelpere. Diskoteket og klatrehuset var også i gang, selv om aktivitetene i diskoteket hadde varierende oppmøte, og klatrehuset manglet tilstrekkelig kompetente instruktører. Huset hadde på denne tiden ca. 50 brukergrupper, små og store, med få eller mange møter i huset. Innredning av Bingen gjenstod enda, den store åpne arenaen.

Målet nå var å bli kjent med livet i huset, gjennom observasjon, intervjuer, og samtidig dele ut et lite spørreskjema som brukerne kunne svare på. Daglig leder hadde hjulpet til på forhånd med å lage avtaler om gruppesamtaler med ulike typer av brukere (se metodekapittel og vedlegg 2).

I fortsettelsen skal vi ta for oss ulike sider av driften av Samsen slik dette har kommet til uttrykk gjennom flere besøk, og ved ulike måter å innhente data på, som intervjuer, uformelle samtaler, observasjoner og spørreskjema. Presentasjonen vil foretas under ulike temaer.

Samsens betydning for ulike grupper

Et utgangspunkt for evalueringen var å se på hvilken måte Samsen kunne tilfredsstillte ulike typer behov, det vil si behov som ulike grupper av brukere hadde, både med hensyn til rom og fysiske omgivelser, utstyr, samarbeid og kommunikasjon, osv. Dette skal vi gå nærmere inn på her.

Ulike bruksmåter i huset

Det viste seg at Samsen hadde ulike bruksfunksjoner for ulike grupper. Noen hadde eget rom og styrte sin virksomhet uavhengig av de andre gruppene i huset, slik som Roverne, kunstnerne og AmCar-klubben. Dette var også de gruppene som hadde det største innslaget av voksne deltakere. Men kunstnerne stilte likevel i en særstilling av disse tre, da de i perioder, og særlig i startfasen var mer involvert som konsulenter, og i noen samarbeidsprosjekter med en teater-

gruppe i huset. Kunstnerverkstedene var også de første som ble satt ordentlig i stand, og de var blitt brukt til å presentere Samsen i tidlige faser, hvor verkstedene kunne tjene som ferdige biter, verdt å vise fram.

Det som var felles for disse tre gruppene var også at de hadde helt bestemte og definerte mål for sin virksomhet, fra hobbypreget moro (AmCar) til samfunnsoppgaver (Roverne, som hjelper til i krisesituasjoner) og til å være en arbeidsplass (kunstnerne). Det fantes mange andre grupper i huset som møttes en eller flere ganger i uken, og som møttes rundt bestemte målsettinger og virksomheter som rockeband, teater, spillklubb, innvandrersorganisasjoner, og lignende, og som brukte huset som møteplass. Disse måtte dele møterommene med andre grupper.

Andre hadde en mer sentral rolle i huset, som Radio Ung. De hadde også vært her fra starten av, og hadde vært viktig både som intern bindende gruppe mellom nye ungdommer og de gruppene som hadde vært lenge i huset. De fikk også ansvaret for å bygge opp internettkroken i kafeen, og hadde ansvaret for driften av denne. Derfor hadde de også et utvidet ansvar i huset, og kunne derfor sies å dominere noe mer enn andre grupper. Gjennom å forvalte en mediekanal, hadde de også hatt anledning til å profilere Samsen utad, og kunne nok derfor være en viktig del av Samsen ut mot byens befolkning, uten at vi har data som forteller så mye om dette. Observasjoner har vist at Radio Ung har vært på pletten i hvert fall ved større arrangementer, som åpning av rockerommene og åpning av første byggetrinn, med intervjuing av sentrale aktører eller besøkende for øvrig.

Andre grupper brukte huset som en uformell møteplass. De gikk på diskoteket, eller de stakk innom kafeen av og til, noen for å surfe på Internett.

Det som er kom fram fra våre innsamlede data, var at Samsen først og fremst ble brukt av organiserte grupper. Samsen var i mindre grad et uformelt møtested. Kafeen kunne være nokså folketom store deler av dagen og kvelden. Den ble gjerne også befolket av faste besøkende. Den bar ikke preg av å være noe sentralt møtested blant de unge i byen.

En undersøkelse blant brukerne av Samsen

Alder og kjønn blant de som svarte på skjemaet

Det ble lagt ut ca. 100 skjemaer på et bord i kafeen som husets brukere kunne besvare og putte i en postkasse over bordet. Skjemaene lå her i ca. to måneder, og kassen ble tømt tre ganger i løpet av denne perioden. Vi har fått inn 57 besvarte skjemaer.

Alderen på de som svarte avhenger av hva slags ærend de hadde på Samsen, 14 fra kunstskolen har svart, disse syntes å ha besvart samtidig og som et kollektivt initiativ. Disse var nok blant de yngste brukerne av Samsen. Av de 57 som svarte på skjemaet utgjorde 13-åringene 11 stykker, og disse var fra kunstskolen. Tyngdepunktet lå i alderen herfra og opp til 18 år (litt over halvparten), deretter klumpet det seg rundt 19 – 23 år (i underkant av 1/5), og så fikk vi en spredning helt opp til 66 år, de eldste som svarte på skjemaet var gjerne kafébesøkende.

Det var cirka halvparten av hvert kjønn som svarte på skjemaet. Mange av aktivitetene ved Samsen var rettet mot gutter, eller møtte gutters interesser i større grad, som bandrommene, Internett, Roverne, AmCar-klubben, Spillklubben med flere. I forhold til dette var det et overraskende stort antall jenter som svarte. Noe utslag på kjønn gir dette at så mange fra kunstskolen svarte, 10 av de 14 fra kunstskolen som svarte var jenter.

Bosted i byen

De som svarte på skjemaet kom fra ulike kanter av byen, de fleste fra Grim og Vågsbygd, deretter fra to til tre fra Voiebyen, Søm, Tinnhei, Tveit og Lund, og resten fordelt med en fra ulike deler av byen.

Tilknytning til huset

Flere av spørsmålene handlet om hvilken tilknytning de som svarte hadde til huset, både ved å stille spørsmål om hva de gjorde på Samsen den dagen de svarte på skjemaet, hva de gjorde der vanligvis, og om de var medlem eller ikke av grupper, lag og organisasjoner, og om disse brukte Samsen.

Tabell 1. Aktiviteter den dagen de svarte på skjema

Aktivitet	Antall
Band	4
Diskotek	3
Internett	3
Jobber i huset	7
Klatre	4
Kunstskole	14
Møte i ulike organisasjoner	15
Spise/kafebesøk	5
Stikker bare innom	2
Totalt	57

I alt var det 8 av 10 som besøkte Samsen for å delta i organisert aktivitet, 2 av 10 stakk bare innom for å spise, surfe på Internett eller gå på diskotek.

Dette kan sammenstilles med spørsmålet om hvorfor de *vanligvis* besøkte Samsen:

Her svarte halvparten at de stakk innom for å delta på møter, kunstskole, klatring, eller at de jobbet her. I tillegg til dette viste en fjerdedel en kombinasjon av de to årsakene til å besøke Samsen, de var med i ulike grupper, men besøkte også huset for å treffe venner, spise eller gå på diskotek. Alle disse hadde det vi kan kalle en formell tilknytning til Samsen, men for noen ble dette kombinert med en uformell kontakt med huset og dets brukere.

Resten av de som svarte, det vil si en fjerdedel, sa at de vanligvis besøkte Samsen for å spise, treffe venner, gå på diskotek eller bruke Internett, altså det vi kan kalle uformelle grunner til å stikke innom.

Selv om det var en noe høyere andel som viste at de hadde en uformell tilknytning til huset enn det som kom fram i tabell 1, var det likevel en overvekt av formell tilknytning til stedet.

Sammenlignet med det inntrykket som fremkom i intervjuene, var det flere enn ventet som brukte Samsen som et uformelt treffsted.

På spørsmål om de var med i gruppe/organisasjon eller ikke, svarte 7 av 10 at de var med. Av de som var organisert i gruppe eller organisasjon, var det like mange som svarte at de brukte Samsen som lokale for aktiviteten. Noen av brukerne var dermed med i organisasjoner og lag som også brukte andre steder enn Samsen for sin virksomhet.

Sammenstiller vi alle de svarene som viste hvilken tilknytning den enkelte hadde til Samsen, kan vi si at det i gjennomsnitt var i overkant av to tredjedeler av brukerne som deltok i aktiviteter som krevde medlemskap eller formell tilknytning til huset (for eksempel jobb). Resten brukte kafeen eller diskoteket som et uformelt møtested eller «fritidsrom». På spørsmål om en regnet seg som fast bruker av Samsen, svarte 8 av 10 ja på dette. De fleste faste brukere var de som var medlem i en gruppe eller organisasjon.

Andre fritidstilbud

På spørsmål om en deltok i andre fritidstilbud i byen, svarte nesten 4 av 10 ja på dette, 2 av 10 svarte at de gjør det av og til, mens hele 3 av 10 svarte nei på dette, noe som må bety at Samsen var det eneste fritidstilbudet de valgte. Det de spesifiserte som andre tilbud de benyttet var dans, trening og idrett, eller politikk og fritidsklubb, eller ungdomsklubb.

Tallene ovenfor kan tyde på at Samsen trakk til seg en del unge som ikke hadde noe annet tilholdssted enn Samsen, og slik sett møtte Samsen behovet for en del av dem som ikke hadde annet tilbud i byen. Dette var noen av målsettingene for Samsen.

Hva en verdsatte mest

Hva satte en mest pris på ved Samsen? Her nevnte 13 stykker at de satte pris på kafeen, andre nevnte atmosfæren som spesiell, eller mulighetene i huset. Noen få nevnte også Samsens beliggenhet som det mest positive. Mange vektla som mest positivt dette at en hadde et hus for sine aktiviteter. Flere vektla det sosiale, at en kunne treffe andre her.

Hva en verdsatte minst

På spørsmål om hva en satte minst pris på ved Samsen, var det over halvparten som ikke svarte på dette, eller de svarte «ingen ting» eller «vet ikke», noe som må tolkes som at de ikke

hadde noe spesielt negativt å bemerke om Samsen. Blant de som svarte varierte svarene svært mye. Noe nevnte at det så rotete ut og at det var dårlig skiltet i huset, noen klaget på monopolstyring av diskoteket, andre ville ikke ha småunger i kafeen, eller ville at kafeen skulle være åpen på fredagskvelder, noen ville ha bedre oppslag om brukerne, hvor mange og hvilke, andre klaget på betjeningen.

Venner

På spørsmål om en hadde fått nye venner gjennom Samsen, svarte 7 av 10 ja på dette. Dette tyder på at huset fungerte som et treffsted for nye sosiale kontakter, og som sådan var det et viktig sted for mange unge. Vennskap og sosiale nettverk er en nødvendig base for unge i utvikling.

Nye ferdigheter

Men Samsen tilbyr ikke bare nye vennskap. Over halvparten svarte også at de hadde lært seg noen nye ferdigheter gjennom Samsen. Dette kan være klatreferdigheter, bruk av sambandsutstyr, ferdigheter i maling eller forming, og teater – og musikkferdigheter m.m. Samsen kunne fungere som en kompetansearena for mange, dette kan komme godt med i videre yrkesvalg, ikke minst ved at en har fått prøve ut hva en interesserer seg for, og har fått anledning til å synliggjøre og bevisstgjøre egne ressurser.

Dugnader

Bare 1 av 10 svarte at de hadde deltatt i dugnader, noen av dem var de som hadde vært med på innredning av egne rom, som rockerne. Noen få hadde deltatt i vaktordning i huset, dette kunne være i tilknytning til diskoteket.

Brukerstyring og brukervedvirkning

I målsettingene for Samsen var det satt opp klare ønsker om brukerstyring. Dette målet ble diskutert internt i kommunen (internt notat av 1998), men en syntes foreløpig ikke å ha funnet noen heldig løsning. Utbygging av kafeen har ofte blitt brukt som eksempel på at brukerstyring har vært praktisert ved Samsen, uten at denne erfaringen synes å ha dannet modell for drift og utbygging generelt i huset. Vi må også skille mellom brukerstyring og brukervedvirkning. Slik det ble praktisert rundt kafeen, må vi vel betrakte dette som brukervedvirkning. I brukerstyringen har brukerne en mer myndighet i saker som skal vedtas, de er med på like

fot med det offentlige og andre driftsinteresser, og er formelt representert i fora med beslutningsmyndighet.

Bare en fjerdedel svarte ja på spørsmål om de kunne tenke seg å delta mer i styringen av huset. En annen fjerdedel visste ikke om de ønsket dette, og mer enn en fjerdedel svarte nei på dette spørsmålet. Her må vi huske på at mange av de som har besvart skjemaet var svært unge, og hadde ikke hatt noen tanker eller ønsker om at de kunne delta i styring av Samsen. Mange hadde også et «besøksforhold» til huset, de så på det som et tilbud eller et lokale og så sannsynligvis ikke noen interesse i å involvere seg mer enn de gjorde.

Blant de som ønsket å delta mer, ble ulike måter å være med på nevnt. En etterlyste et husstyre, andre noe mindre pretensiøst, at en kunne være med på husmøter for gjensidig informasjon. Andre spesifiserte mer, en kunne tenke seg å være med på å bestemme repertoar på diskoteket og en annen kunne tenke seg å være klatrevakt. En tredjedel svarte at de visste hvem de skulle kontakte hvis de ønsket å få gjennomført ting på Samsen, men en annen tredjedel svarte de ikke visste hvem de skulle kontakte. På spørsmål om å presisere hvem de mente en kunne kontakte, ble daglig leder nevnt hyppigst (nesten 2 av 10), én nevnte vaktmester i huset, en annen kultursjefen. Andre navn ble nevnt, uten at vi visste hvem dette kunne være, det kunne være leder for den gruppen en var medlem av.

Hvem passet Samsen for?

På spørsmål om hvem Samsen passet best for, var det 11 som ikke skrev noe, men for de som svarte var svarene av to typer: en skrev hvilken aldersgruppe en syntes passet, eller spesifiserte med ord. Her varierte en med å si at Samsen passet for alle mellom 10 og 20 eller 19 og 27, eller å snevre inn til de mellom 15 og 18 eller 16 og 20, osv. Et flertall svarte at Samsen passet for «alle», «de fleste», eller for de som var «spesielt aktive» eller var spesielt interesserte i ulike former for kunstneriske uttrykk.

Plasseringen av Samsen

Det har vært en diskusjon om hvorvidt Samsen er sentralt eller perifert plassert i forhold til unges behov, vaner eller interesser. På spørsmål om dette, ble de gitt tre svaralternativer, «greit plassert for mine behov», «for langt unna der jeg bor» og «annet». Her svarte de fleste, tre fjerdedeler, at Samsen var greit plassert i forhold til egne behov, mens noen få svarte at Samsen lå for langt unna bostedet. Ut fra disse svarene så en at diskusjonen om plasseringen

av Samsen ikke hadde særlig relevans for de som brukte huset, eller de som svarte på skjemaet.

Hvilke ønsker for Samsen fremkom?

I det siste spørsmålet på skjemaet ba vi brukerne skrive fritt noen kommentarer om Samsen. Her var det de fleste som ikke skrev noe som helst, mens de som skrev var enten udelt positive og ville gjerne uttrykke det, eller de hadde noen forslag til forbedringer. Blant kommentarene var disse:

Positive meldinger om huset og tiltakene:

- Et topp tiltak – det beste kommunen har gjort på lenge (mann 28 år)*
- Flott hus! Kafeen virker som om den funker bra, organisasjonshjelp er der når de trengs, det beste all-aktivitetshus jeg vet om i Norge. Spesielt kafeen som er toppers! (mann 41 år)*
- Fint tiltak. Unikt! (kvinne 33 år)*
- Dette er et veldig bra sted å være! Man føler seg alltid velkommen! (jente 15 år)*
- Det har for vår del fungert bortimot perfekt (mann 32 år)*

Ønske om utvidelse av målgrupper og arrangementer:

- Mer aldersbestemte arrangementer for å trekke med 15 – 18-åringer*
- Foredragskvelder*
- Behøver Samsen å arrangere? Det må da finnes interessante «nisjer» som samler folk i alle aldre? (alle forslag fra mann 43 år)*

Ønske om informasjon til byens innbyggere:

- Gjør Samsen mer kjent. Annonser for kafeen og Internett, for eksempel på HiA (Høgskolen i Agder), togstasjonen, rutebilstasjonen etc. (jente 18 år)*
- Drive mer reklame, og synliggjøre seg i bybildet, skaffe happenings og innlemme diverse grupperressurser (mann 28 år)*

Konkrete ønsker om nye tiltak i huset:

- Grupperom med sofa, stille og rolig pratelass (jente 15 år)*
- Håper det startes en blades-hall med ramper (gutt 13 år)*
- Bevilg mer penger til klatrehuset, det trengs siden huset ofte er overfylt! (gutt 18 år)*
- Det er fint her, men jeg synes leie av lokaler er ganske dyrt (gutt 16 år)*

Kommentarene vekslet fra skryt og tilfredshet til konkrete ønsker om forbedringer. Huset ble av mange vurdert som unikt og bra på alle måter, mens noen ønsket forbedringer særlig i forhold til en utvidet bruk av Samsen, hvor større kreativitet på arrangementsiden ble savnet, samt en mer offensiv informasjonsstrategi, gjennom plakater, gate-happenings og lignende.

Hvordan opplevde en livet på huset?

I fortsettelsen tas det utgangspunkt i data fra *personintervjuer* blant brukere ved Samsen. Det var en viss forskjell på disse informantene og de som svarte på skjemaet. Mange av dem som svarte på skjemaet var innom Samsen kun i forbindelse med et arrangement eller deltakelse i en aktivitet, mens flere av dem som er intervjuet har vært faste brukere av Samsen over tid, noen av dem også nesten daglig. De hadde derfor et mer fylldig kjennskap til Samsens indre liv og organisering. Mange av dem hadde gjort seg tanker om hvorfor noe fungerte bra, mens andre ting fungerte mindre bra. De hadde et større grunnlag for å være kritiske.

I fortsettelsen er det dataene fra disse intervjuene som danner grunnlaget for beskrivelser om Samsens indre liv, og om Samsen forhold til omverdenen.

– Samsen er perfekt. Administrasjonen forstår ungdommene. Mye hadde vært vanskelig hvis vi ikke hadde hatt Samsen, også for uorganisert ungdom (ny bruker)

– Det er ikke så mange i kafeen nå som før, mest gjengangere... Det er blitt stille rundt Samsen nå... (bruker som har vært i huset noen år)

– Det er noe det er litt vanskelig å få tak i: Hvorfor går ikke folk på Samsen? Er kommunen og Samsen for lite flinke til å informere? (bruker som har vært i huset noen år)

Sitatene forteller litt om ulike sider vi har hatt ønske om å belyse i evalueringen: Om Samsen når de ønskede målgruppene, hvem brukerne er og hvordan Samsen henvender seg til brukerne. Dette utdypes i fortsettelsen.

Hvem «eide» Samsen?

De som hadde vært lengst i huset, hadde hatt anledning til å observere forandringer. De hadde sett hvordan Samsen hadde forandret seg fra å være et bygg i kaotisk tilstand, hvor byggesjau og ulike kriser, som flommen, hadde satt sitt preg på hverdagen. Fra å være et hus fullt av

virksomhet og oppstartglød, på tross av startvansker, hadde de sett hvordan huset hadde forvandlet seg fra kaos til å stå nesten ferdig med flotte lokaler, innredning og økende antall brukere. Ette at mye av kaoset var over, hadde mange et inntrykk av at huset hadde blitt litt «dødt». Dette kunne ha flere årsaker. Når byggeaktiviteten ikke lenger var så synlig og støyende, kunne dette bli oppfattet som at huset var lite i bruk. Selv om brukerne kunne fylle huset til alle døgnets tider, var disse brukerne til stede bare i sine lag og grupper, og til avtalt tid i uken, slik at de ikke syntes for de andre. En var altså tilstede på forskjellige tidspunkter, adskilt i et bygg med mange etasjer og avlukkede rom, og gikk igjen når møtet eller aktiviteten var over. Den avsondrede tilværelsen som gruppene levde i kunne derfor gi inntrykk av at det ikke lenger myldret i huset.

Dette fortalte oss også at selv om Samsen var brukt av mange, var dette først og fremst i *organiserte* aktiviteter. Brukerne levde en ordnet og avtalt tilværelse i huset. Den stillheten som noen opplevde hadde senket seg over huset, fortalte samtidig at huset ikke var noe sentralt og aktivt møtested for uorganisert aktivitet.

Et sted for de «snille»?

Selv om kafeen ble regnet som vellykket på mange måter, var den likevel ikke noe samlingssted for de unge som drev i Markens, og som en håpet skulle ta Samsen i bruk. Dette ble forklart på ulike måter. Noen mente Samsen ikke drev aktiv informasjon ut til byens innbyggere. Samsen lå altså for lavt i terrenget. Men mange mente også Samsen lå for perifert til, det vil si at den ikke lå i Markens. På tross av sin sentralitet, i hjertet av byen, var den likevel utenfor stripa til de unge, dette syntes å være nok til at en ikke bare «datt» inn.

Andre opplevde at kafeen, som i prinsippet kunne bli et sentralt uformelt møtested for mange unge i byen, sendte ut feil signaler. Forbudsskilt, «feil kanal» på radioen som stod på hele tiden, og stundom en brysk tone fra de ansatte, kunne være signaler som støtte mange bort fra kafeen. Noen av informantene pekte på at det ble skapt for lite hygge i kafeen, det ikke ble tent stearinlys på bordene når mørket falt på, og noen mente at åpningstidene burde vært utvidet i helgene.

Hiphop ble lite godt mottatt i kafeen, ungdom som ikke er A4 blir ikke godt mottatt der. Inntrykket spredde seg litt blant alle. Når en går på kafé, vil en ikke bli kjeftet på. Kafeens folk blander seg ikke med brukerne...

(Fra brukerintervju)

Dersom toleransen for bråk og avvik var liten, er det klart at Samsen ble et sted for mors beste barn, ikke et sted for eksperimentering, eller en varmestue for de som frøs, i vid forstand. Det var flere som i samtaler nevnte dette at det eksisterte en frykt, både i kommunen, blant ledelsen i huset og enkelte brukere, for at Samsen skulle bli et sted med dårlig rykte. En var redd for at Samsen skulle bli oppfattet som et sted hvor det gikk bare hip-hopere, «pøbler» og lignende. I denne frykten kunne det være at det direkte og indirekte ble sendt ut signaler, både fra brukere og ansvarlige, som støtte grupper av unge ut. Samsen ble en sterk normsone, med voksne eller «prektige» unge som normsendere, ikke en frisone for unge med ulike interesser og uttrykksformer. På denne måten føyde Samsen seg trygt inn i den eksisterende lokale kulturen i byen, denne som hadde en kombinasjon av småbyens konformitetskultur og bedehuskulturens frykt for synden. Kommunens ansvarlige og ledelsen på huset ble også stående i denne kryssilden; å være et hus for gatens barn, og samtidig oppnå legitimitet blant befolkning og lokalpolitikere.

Forhistorien styrende?

En slik forsiktighet kunne forstås på bakgrunn av Samsens forhistorie, hvor huset i utgangspunktet, og i bestemte fora, ble dømt til å mislykkes. I dette valget, og i ønsket om å tilfredsstille de hardeste kritikere, kan det være «de snille» som vant.

Spørsmålet ble nå om Samsen stod i fare for å bli et nytt «bedehus», noe som slett ikke var meningen slik målsettingene var formulert; å være et alternativ for ungdom som vanket i Markens. Å ha andre interesser og uttrykksformer var ikke nødvendigvis det samme som at en var «pøbler», slik et par av de velorganiserte informanter benevnte mange av Samsens brukere. At noen har laget bråk, tagget eller har foretatt seg ting som av mange ble oppfattet som uønsket ved Samsen, trengte ikke bety at alle hip-hop'ere, som gjerne var de som ble nevnt som problemet, var pøbler. Her var det sannsynligvis mange fordommer ute og gikk, både blant Samsens daværende og potensielle brukere, fordommer i forhold til annerledeshet generelt, og knyttet til rykter som hadde blitt skapt om Samsen spesielt.

Vi lar informanter fra en av gruppene uttrykke essensen av et problem hele Samsen slet litt med:

Det er mye uvitenhet og frykt rundt klubben vår. De tror vi trekker narkomane. Det er mye fordommer i byen...Kristiansand er ikke en by, det er et tettsted. Med én gang en faller utenfor de tradisjonelle gruppene, blir en gående i Markens

(Fra gruppeintervju).

For å bli et alternativ til Markens, kunne det nok være greit med litt åpenhet for det uvanlige. Dette var utfordringen for Samsens brukere av ulike slag, og for ledelsen og politikerne.

Forholdet mellom organiserte og uorganiserte aktiviteter

Samsens indre liv kretset som vi har vært inne på mye rundt organisert virksomhet. De unge som brukte huset var først og fremst medlemmer i en organisasjon eller en gruppe, som rockeband, Roverne eller Radio Ung. Mange av de vi snakket med mente Samsens kapasitet ikke ble utnyttet slik den kunne, fordi det skjedde for lite i huset som kunne trekke inn unge som ikke var organisert i noe lag eller forening. Noen foreslo at hvis det kunne utvikles samarbeid mellom gruppene i større grad, kunne en få i stand prosjekter og arrangementer knyttet til dette samarbeidet. Ved å drive god PR for ulike kortvarige happenings, kunne unge oppdage og bruke Samsen mye mer. Ønsket fra disse var at Samsen kunne tilby flere åpne arenaer:

Vi kunne skape flere åpne arenaer på ulike måter, og folk ville komme for å treffe andre. Ikke sikkert det trenger å være så mye forskjellig, men folk må ha lyst til å komme. Samsen trenger flere arrangementer som trekker mange unge, og det kunne vært bra med produksjoner som unge selv laget.

(Fra brukerintervju)

Større samarbeid mellom gruppene, og mer prosjektrettet aktivitet, med påfølgende arrangementer, ville sannsynligvis ha åpnet opp de lukkede gruppene, og flere ville følt seg invitert til å bidra der de hadde evner og interesser.

Kafeen ble ofte nevnt som det rommet i huset hvor en kunne trekke folk utenfra og skape en ny arena. Men da måtte driverne vurdere utvidede åpningstider. En informant mente også at de som bodde i området kunne inviteres til å bruke kafeen mer, og ikke bare ungdom. Denne brukeren nevnte også at Samsen og kafeen i større grad burde bli et møtested mellom innvandrere og byens befolkning, hvor kafeen kunne fungere som arena både for teater, diktlesing og musikk. Informanten brukte teatergruppa Ugress som eksempel på hvordan nye tiltak i Samsen brøt noen grenser selv om det var skepsis til å begynne med. Gjennom teater-

gruppa, som besto av mange unge som hadde levd et utsatt liv, kom nye typer av brukere til Samsen, og disse hadde etter hvert blitt godt mottatt i huset.

Brukermedvirkning

Det som oftest ble nevnt som et problem i huset, var mangelen på brukermedvirkning i driften. På direkte spørsmål til de intervjuede om dette, ble det nesten uten unntak uttalt at de visste for lite om de andre gruppene i huset, og de visste for lite om driften og om planer for Samsen i det hele tatt. Det de visste, hadde de først og fremst fra avisene, eller ut fra det de selv merket av motstand og mangel på respons når de søkte kommunen om støtte, eller ønsket å få noe gjort. Flere klaget over at Samsen led av «barnesykdommer» eller «startproblemer», særlig når de merket motstand på grunn av byråkrati. En større smidighet i gjennomføring av arrangementer og ideer ble uttrykt som et savn av mange. Det ble også uttrykt et ønske om at ledelsen ikke alltid skulle ha kontroll over alt som skulle skje, eller kontroll over alle initiativer.

Gruppa som sto for kafeen ble av noen nevnt som det eneste eksempel på en type brukermedvirkning Samsen hadde prøvd ut. Men her var det etter deres oppfatning unge fra Ungdomsrådet som var mest aktivt med, ikke brukerne i Samsen.

Noen kom med ulike forslag til hvordan informasjonsbehovet og behovet for større medvirkning kunne løses. Et *husråd* med representanter fra ledelse og brukergruppene var et forslag som gikk igjen. Her hadde en informant mer detaljerte forslag til hvordan en slik organisasjon kunne bygges opp, hvor noen kunne ha ansvar for informasjon, andre for arrangementer, og der ledelsen ble utvidet med en brukerkontakt i tillegg til daglig leder. Noen nevnte også *husmøter* som mer ville fungere som et forum for gjensidig informasjon, mindre som styringsorgan. I oppstarten hadde de mer av dette, mente noen.

Vi som evalueringsinstans ba om et møte med alle brukerne høsten 1996, jf. kapittel 4. Dette ble nevnt som et slikt møte brukerne husker. Det vi særlig la merke til fra dette møtet, var hvor lite gruppene i huset kjente til hverandre. Allerede på dette tidspunktet stilte vi spørsmål ved hvilken kontakt og medvirkning brukerne hadde i Samsen.

To år etter var brukerne fortsatt like opptatt av dette. Mye stod nå ferdig, husets beskaffenhet kunne ikke lenger være noen hinder for kommunikasjon. En kunne ikke lenger begrunne slik mangel på kontakt mellom brukerne med «startproblemer». Dette handlet nok om en mer grunnleggende organisasjonsstruktur i Samsen. Vi kommer tilbake til dette i neste kapittel.

Informasjon utad

Ved siden av at brukerne selv visste lite om hva som foregikk ved Samsen, ble det også ofte nevnt at informasjonen ut til byens befolkning om huset og arrangementer var svært mangelfull. Det var nesten bare avisene som informerte om Samsen, mente noen, og denne informasjonen hadde ofte vært tendensiøs og negativ.

I forbindelse med spørsmålet om informasjon ble det uttrykt undring over at brukerne ikke ble trukket mer inn for å drive med dette. Mange unge likte å arbeide med desk-top publishing og layout på datamaskinen, og huset hadde egen radio som kunne brukes mer. Gjennom større satsing på intern og ekstern informasjon kunne en få i stand større samarbeid mellom gruppene, og større utnyttelse av husets ressurser. Informasjonen kunne dessuten gjennom at de unge selv ble brukt i større grad, ha koder, form og språk som unge likte og var fortrolige med, og som nådde frem til dem en ønsket å nå. Her pekte noen på at ledelsen måtte tørre å slippe kontrollen og overlate oppgaver til brukerne. Dette ville skape noen ringvirkninger som enda ikke var nok utprøvd ved Samsen.

Nå kunne det kanskje også være slik at de fleste unge i Kristiansand visste godt om Samsen og dens tilbud, og at det ikke var informasjonen det skortet på, men rett og slett det at unge ikke ønsket å gå helt opp til Samsen, at de ikke var interessert nok i å bruke et slikt sted som Samsen. Kunne det være noe i dette som leder av ungdomsrådet Alice Helland skrev i sitt leserinnlegg?:

En tur gjennom Markensgate lørdag kveld kan være deprimerende på denne tiden av året...Fulle og høylydte unge mennesker, langt under myndighetsalder, dominerer bybildet. I små gjenger diskuteres det hvor kjipt og kaldt det er i denne byen. Og jeg er enig! Det ser gørr kjedelig ut. Men så vidt jeg vet får en det ikke mer gøy enn det en lager selv. Når det til og med finnes en varm og hyggelig møteplass, Samsen Allaktivitetshus, som er åpent for alle, og folk gidder ikke bruke det engang, da fortjener de å ha det kjipt!.. Er

det ikke da på tide at ungdommen begynner å forstå at det ikke nytter å sitte på baken og hyle. Forandringen kommer ikke av seg selv, og kanskje er det på tide at dagens selvopptatt unge begynner å tenke annerledes... (utdrag, Fevennen 21.9.98)

Denne skribenten, som var av de aktive unge i byen, mente til større egeninitiativ blant de unge.

Eksperimentering med informasjon om Samsen var likevel lite uprøvd. Det fantes noen forestillinger på byen om Samsen som kanskje holdt mange på avstand. På spørsmål til en ung jente på gaten fikk vi dette svaret når vi spurte om hun kjente til Samsen, og *hva* hun kjente til om huset:

– Jo vi har hørt mye om Samsen, men jeg har aldri vært der. Jeg har inntrykk av at må være medlem av en eller annen gruppe for å kunne gå dit.

Dersom dette var representativt for mange unge, var terskelen for å «dette innom» stor. Det har allerede fremkommet at det kanskje var for få åpne arenaer på Samsen, og at den unge jenta på gaten hadde rett, en måtte være medlem for å komme inn.

Samsen som byggeplass

«Det er blitt stille rundt Samsen nå»

Det kan ligge mye i dette utsagnet fra en informant. Det kan bety at endelig har hammer-slagene opphørt, og vi har fått arbeidsro og arbeidsrom, men det hun mente da hun sa dette, var at det var blitt *for* stille rundt Samsen. Og stillheten tilskrev hun dette at oppstartgløden var borte fordi ting har gått så sakte. Mange som gikk og håpet på et hus, hadde vokst fra det, og de som ennå var unge nok for huset, forholdt seg til Samsen ut fra den plass Samsen hadde i byen i dag, og den plassen var ikke nok preget av glød, som tidligere. Før snakket en i det minste om Samsen, selv om mye av oppmerksomheten var negativ. I dag var det stille rundt Samsen på byen, selv om huset var fylt opp av organisert aktivitet, også preget av stillhet og aktivitet i lukkede rom.

For de yngste kan Samsen bety noe nå, de som ikke har fått nedturen kan dra nytte av Samsen.

(Fra brukerintervju)

Denne brukeren så likevel håpefullt på huset i forhold til neste generasjon, selv om hun mente det var uheldig at en hel generasjon mistet håpet, «fikk nedtur». Rykter om at det ikke skjedde noe på Samsen har sannsynligvis satt noen midlertidige bremses på rekrutteringen og en positiv holdning til Samsen:

Kjempekjapt at det har tatt så lang tid, folk er blitt lei av å vente, det er frustrerende for oss som kom tidlig, vi var forespeilt noe helt annet...men vi hadde kanskje ikke fått så fint resultat hvis det ikke var forsinket.

(Fra brukerintervju)

Noen prøvde å se positivt på at utbyggingen hadde tatt lang tid. På grunn av at en både valgte den langsomme prosess i ulike trinn, og at prosessen trakk i langdrag på grunn av uforutsette problemer, som finansiering av nye byggetrinn og flom, fikk en også tid nok til å utrede og finne løsninger en kanskje ikke hadde funnet om ting skulle gå fortere. Utbyggingen av kafeen ble brukt som et eksempel på hva en fikk ut av en langsom prosess og begrensede midler.

9. Noen forklaringer på situasjonen, samt nye strategier

Mønstrene basert på spørreskjemaundersøkelsen og intervjuene ble presentert på et møte for ulike ansvarlige instanser på kultur- og ungdomssektoren i kommunen i mai 1999, hvor Byggforsk hadde regien før og under møtet. Det var sendt ut en mindre rapport på forhånd, og på bakgrunn av denne arrangerte vi et dagsseminar for diskusjon og analyse av Samsens ståsted. Utgangspunktet for diskusjonen var de data og oppsummeringer vi presenterte, men også koblet til nye innspill og nye opplysninger ut fra situasjonen slik den var i utvikling etter at vi hadde fått våre siste data inn.

Til stede på dette diskusjonsmøtet var nåværende daglig leder av Samsen, fritidssjefen, kulturdirektøren, leder av kulturstyret, samt en representant fra Utekontakten. Et bredere forum for diskusjon kunne vært valgt, hvor brukerrepresentanter var til stede, men valget falt denne gang på en diskusjon mellom ansvarlige parter, ikke minst fordi ønsket lå både hos oppdragsgiver og evalueringsinstans om at de foreløpige resultatene ikke skulle behandles i større forum enda. Samsen hadde allerede hatt mye motstand, og lekkasje fra en intern rapportering kunne gripes begjærlig av de som fortsatt hadde ønske om å motarbeide Samsen.

Tre temaer ble sentrale i denne diskusjonen, *ledelse og organisasjon, samarbeid og målgrupper*, og vi velger å ta utgangspunkt i disse begrepene for en oppsummerende drøfting av Samsen. I tillegg til det som kom frem i denne diskusjonen, vil også våre egne vurderinger i ettertid komme inn og bidra til sortering og analyse.

Ledelse, organisasjon og samarbeid

Det ble i oppsummeringen sterkt understreket av daglig leder, med støtte fra de andre, at Samsen har gått fra byggefase til driftsfase uten at det har vært brukt nok tid på å utvikle en full driftsorganisasjon. Det løpende saksbehandleransvaret for å få fullfinansiert og fullført byggingen har tatt svært mye tid, samtidig som husets ulike deler allerede skulle være i funksjon. Det doble løpet med drift og bygging har hatt sine spesielle kostnader.

Daglig leder har nærmest hatt en umulig oppgave, den ene personen skulle være pott og panne når det gjaldt administrasjon, søknadskrivning og annet papirarbeid, innhold og daglig drift,

samt koordinator for samarbeid og nye innspill i forhold til aktiviteter og bruk av huset for øvrig. Selv om vaktmester har tatt mye av det praktiske arbeidet i huset, og også hatt en viktig sosial rolle, samt at deltidsansatte og ansatte på praksisplasser har bidratt til den daglige driften, har ansvaret og den praktiske koordinering til sjuende og sist falt på daglig leder. Daglig leder påpekte at ved Samsen beveget en seg i et forventningsfelt, hvor forventningene ikke alltid matchet hverandre, en ble sugd opp i intern jobbing for å få huset til å fungere og sørge for at det ble utviklet respekt og samarbeid mellom de ulike funksjoner i huset.

Dette krysspresset har vært en situasjon som har ført til opphopning av oppgaver som skulle løses, og som kunne vært løst bedre dersom bemanningen var sterkere og mer spesifisert, eller også dersom bygging og drift var adskilt i faser. Husleder har blitt «spist opp» av byggeprosessen og innflyttingsprosessen, eller den prosessen som handler om å ta huset i bruk i ulike trinn, og prøve ut ulike driftsformer. Slik sett har den trinnvise utbyggingsmodellen på mange måter fungert som en hemske for effektiv daglig ledelse og drift av Samsen. Dette aspektet må understrekes som del av evalueringen av den spesielle utbyggingsprosessen ved Samsen.

I tillegg til dette har de ulike åpne arenaer i huset, som kafeen og klatrehuset, vært i oppstart- og utprøvningsfase, med sondering av egnet personale og driftsform, det har slik sett heller ikke vært godt nok selvgående enheter som kunne «avlaste» daglig leder. Både kafédriften og klatrehuset hadde den siste tiden vært under ny vurdering med hensyn til driftsform, og det var våren 1999 tatt initiativer til ansettelse av nye ansvarlige for begge disse områdene i Samsen. Disse uavklarte driftsenheter kan stå som eksempler på at daglig leder har måtte arbeide mye innadrettet heller enn utadrettet når det gjaldt samarbeid og koordinering av aktiviteter ved Samsen.

Et annet aspekt ved ledelsen ved Samsen var den ensomheten en slik rolle kunne innebære. En trengte et faglig fellesskap med andre. Dette hadde til dels vært ivaretatt gjennom uformelle samtaler med ledelsen i fritidsetaten. Spørsmålet var likevel om ikke samarbeidsrelasjoner for ledelsen burde institueres gjennom et samarbeidsforum, både med offentlige etater og frivillige representanter – i tillegg til ad hoc-arbeidsgrupper i tilknytning til arrangementer. Det ble understreket under diskusjonen mellom de kommunale aktører at et slikt samarbeid måtte være til for å styrke «Samsen-konseptet» (se senere). Det har hendt at en har lagt arrangementer eller tiltak på is fordi en har vært redd for at Samsen skulle få et nytt negativt rykte. Dersom en hadde hatt flere å diskutere strategier med, kunne en stå sterkere,

og ha sterkere legitimitet for tiltak også blant andre faggrupper og etater. Teatergruppa «Ugress», kimen til «Gateakademiet», ble nevnt som eksempel på et tiltak som samlet ansatte fra ulike etater, i ressursgruppa her satt både kriminalitetsforebyggende koordinator, Utekontakten, tiltakskontoret, fritidsetaten, politikere, med flere, i tillegg til ungdommene selv. Et arrangement ved Kvadraturen videregående skole, hvor Samsen skulle presentere ulike sider ved sin aktivitet, ble også nevnt som eksempel på hvordan brukerne ved Samsen ble trukket inn i opplegg og gjennomføring, og hvordan arrangementet krevde tverrfaglig samarbeid. Arrangementet ble også brukt som eksempel på hvordan enkelttiltak kunne mobilisere på tvers av grupper i huset, og på tvers av faggrupper som arbeidet i forhold til ungdom.

Et fellesskap i fellessammenslutningen for allaktivitetshus i Norge har vært prøvd som faglig nettverk for daglig leder, men en fant ikke at dette tilfredsstilte de behov en hadde for diskusjoner og strategier i forhold til Samsen. Derfor meldte daglig leder seg inn i organisasjonen for europeiske kulturhus av lignende art, men har ikke hatt tid og ressurser til å delta i dette nettverket.

Ledelsesoppgavene ved Samsen ville endre seg når bygget stod ferdig. Hittil har vilkårene vært så spesielle at de ikke fullt og helt kunne danne grunnlag for lederfilosofi og struktur fremover. Men likevel var det nødvendig å diskutere erfaringene hittil i forhold til fremtidige oppgaver. Fortsatt ville Samsen, dersom den opprinnelige ide om Samsen ble holdt ved like, være et sted der endring var en del av hverdagen, endring i ungdommers interesser og aktiviteter, og endring i samarbeidspartnere og samspill med omverden. Ut fra dette ville huset alltid stå i en kryssild mellom ulike interesser, innarbeidede rutiner og nye utspill, og en kombinasjon av ad hoc- filosofi og fastere organisasjonsstruktur syntes nødvendig, koblet til en mer aktiv brukergruppe. Daglig leder understreket at i en fremtidig modell burde daglig leders oppgave først og fremst konsentreres rundt brukerne.

Samtidig ble det understreket at samarbeidsmulighetene utad ble styrket gjennom et nettverk for Samsen-ledelsen. Den indre dynamikk og den ytre tilknytning stod i et vekselvirkningsforhold. Innholdet i det mangfoldige huset i Samsen måtte knyttes til livet utenfor, administrativt, og i forhold til de unges interesser og muligheter. En viktig del av diskusjonen oppsto rundt dette med hvem som skulle ha ansvar og ta initiativ i forhold til arrangementer og tiltak ved Samsen. Hittil hadde mye av dette falt på daglig leder, uten at dette trengte å være den fremtidige situasjon. Det ville være naturlig at Samsen i større grad la til rette for andre, og

var arena mer enn arrangør, særlig i forhold til kortvarige arrangementer, men også i forhold til den jevne bruken av huset, som kafeen, slaktehallen, m.m., som i større grad kunne utvide sitt repertoar med hensyn til ulike typer av arrangementer, jf. tidligere diskusjon. Dette innebar også at ledelsen måtte ha et nært samarbeid med aktører ute, slik at en så når andre kunne bruke Samsen, og når Samsen selv fant det best å stå som arrangør.

I tilknytning til organisasjonsmodell var det naturlig også å ta opp temaet om brukermedvirkning, som vi har vært inn på tidligere, og som er et aspekt ved ledelse og daglig drift. På oppsummeringsmøte syntes det å være enighet om at brukermedvirkning for medvirkningens egen skyld ikke gir mening. Det måtte settes av mindre budsjetter til felles tiltak slik at medvirkningsprosesser ble styrt inn mot konkrete tiltak eller arrangementer.

Slik det hadde vært hittil, mente en at brukerne har ventet på initiativ fra ledelsen til felles forum eller brukermøter. En mulighet er selvfølgelig at brukerne selv kunne ta større initiativ til felles møter og planlegging, at brukermedvirkningen kom nedenfra. Koblet en slike bottom-up initiativ til noen «løse midler» kunne brukermedvirkningen få større fart på seg ved Samsen. Samtidig så en at brukerne trengte å bli oppmuntret til å ta slike initiativ, at de trengte å bli minnet på at de selv kunne tjene på å samarbeide på tvers, og at de også samlet kunne fungere som pressgrupper overfor politikere dersom de ville ha arrangementer og tiltak gjennomført.⁷

I fortsettelsen skal vi se litt nærmere på selve innholdet i driften av Samsen, både med hensyn til målgrupper, arenaer og medvirkningsprosesser.

Målsetting og målgrupper

I tilknytning til diskusjonen om hvilke målgrupper Samsen rettet seg mot, og skulle rette seg mot, kom det overordnede spørsmål inn om hvilket formål og hvilken profil Samsen skulle ha. Vi har vært inne på dette at Samsens daglige profil syntes å dreie mot den uproblematisk løsning: de som ytre sett var «annerledes» kunne oppleve å bli utestengt. Dette ble også understreket av Utekontaktens representant under diskusjonen, det var klienter fra hennes etat

⁷ En diskusjon rundt ledelsesproblemer i et Ungdommens hus i Tromsø, og med andre beslektede problemstillinger, er diskutert av Øia, 1990.

som to ganger hadde levert skriftlige klager på måten de hadde blitt mottatt i kafeen på. «Våre klienter er svært vare på dette å bli avvist», som representanten fra Utekontakten uttrykte det.

Skal Samsen være for alle, skal Samsen være for «de kulturaktive», eller skal Samsen være for spesielle grupper som trenger spesielle tiltak? Dette spørsmålet ble diskutert mellom de sentrale aktører. Her var meldingene klare fra de ansvarliges side: Samsen kunne aldri klare å fange opp alle unge i byen, men Samsen skulle bygge på ressurser i den enkelte. Det ble understreket igjen at Samsen skulle ha en klar kulturprofil, *med lav terskel*. Dette innebar at Samsen ikke skulle bli noe sted for særgrupper. Men en hadde allerede sett at dette å bygge på skapende ressurser også kunne utvikle skjeve holdninger blant enkelte brukere, hvor stigma som «A4-mennesker» ble brukt på de som ikke eksponerte seg eller hadde behov for å stikke seg ut med kreative innfall. Slike eliteholdninger kunne virke svært uheldig hvis den bredde seg ved Samsen, var oppfatningen i kommunen. Terskelen kunne bli for høy for mange. Her trengte en voksne som kunne korrigere og ivareta ulike «formater».

Dette er interessant i forhold til tidligere diskusjon om «de snille». Her trekkes det frem en ny kategori brukere, «de kreative». Hva med «de utstøtte» eller «de slemme», hvilken plass hadde disse i dette bildet? Var de allerede der inne blant de kreative, eller så en noen utstøtingsmekanismer?

Under diskusjonen kom det frem at Utekontakten savnet informasjon om hva Samsen kunne tilby av aktiviteter som kunne passe for de unge Utekontakten har mest kontakt med. Her ble det uttrykt skepsis til at selv om «Ugress» var ivrige på å få med de unge fra gata, kunne de i sin virksomhet også fungere utestengende ved at terskelen for å delta ble for høy, at en skulle være særlig kreativ, med eksponeringsbehov. I forlengelsen av dette diskusjonen ble det også nevnt at gruppene i huset kunne bli for opptatt av egne særinteresser, noe som kunne gå på bekostning av dette å favne vidt. Diskoteket ble nevnt som en arena som hadde mistet posisjon blant de unge. Mange, blant unge og blant de ansvarlige, forklarer dette med at «crewene», de som hadde ansvar for musikken på diskoteket, var for lite åpne for musikk-ønsker fra brukerne: «Du må ikke komme her og tro du kan be meg om å spille det du vil», som en uttrykte holdningen mange oppfattet råde på diskoteket. Andre mente det var for strenge regler på diskoteket, eller at det bare var «fjortiser» som gikk her, og har mistet interessen av denne grunn. Den rusfrie linjen satte selvfølgelig noen grenser for de som gikk

på byen for å drikke eller ruse seg. Gjennom frafall på diskoteket fikk en også frafall av unge fra gaten.

Et annet åpent tilbud som hadde skrantet, var Klatrehuset. Her hadde en også mistet brukere og fått et dårligere rykte den siste tiden, da instruktører hadde uteblitt fra åpningstidene, brukerne har stått og ventet ved stengte dører.

Aktivitetstilbudet i de organiserte tilbudene ved Samsen spente vidt når det gjaldt interesser: fra sport og idrett, til spill og lek, ideelle organisasjoner og estetiske uttrykksformer. Samsen var i det store og hele et hus som kunne tilby svært mye allerede, og som trakk til seg mange unge, men også voksne, med spesielle interesser i ulike retninger. Dette kom også klart til uttrykk i de undersøkelsene vi har gjort rundt Samsen. Dette må ikke underkommuniseres i denne fremstillingen. Problemet lå heller i at Samsen enda rommet mye ubrukt potensiale for at en kunne si at en hadde nådd målet.

Utfordringene lå i de åpne tilbudene, og i å utvikle de åpne arenaene i større grad. De unge fra gata, de som i utgangspunktet ikke så interesse i organisert aktivitet, utgjorde viktige målgrupper for Samsen slik en opprinnelig *også* hadde tenkt huset skulle fungere. Men for å kunne gå sterkere inn i forhold til disse, krevdes tid og ressurser i ledelsen til koordinering og samarbeid, og til informasjon om hvilke tilbud og muligheter som lå i Samsen.

10. Opptur på Samsen

Som kultursjefen sa: «Det var nå dere skulle vært her!» Men rammene for evalueringen satte strek for å studere de videre prosesser ved Samsen høsten 1999. Det vi likevel rakk å få med oss var at Samsen nå hadde fått en bemanning og et nettverk utenfor som begynte å nærme seg de opprinnelige målsettinger om hvordan Samsen skulle drives.

Etter perioder med utbygging og utprøving av driften av Samsen, hadde det kommet til syne flere forhold som det måtte gjøres noe med. Helt konkret dreide dette seg om følgende:

- Den daglige driften måtte få større fokus etter en lang periode med utfordringer knyttet til utbygging
- Brukerne måtte trekkes mer aktivt inn i driften
- Kaféen måtte drives mer rettet mot de aktuelle målgruppene
- Klatrehuset måtte få en leder som kunne være mer til stede, samt ha de riktige kvalifikasjoner
- Samarbeid med aktører utenfra måtte styrkes
- Driftsbudsjettet måtte økes, og driftsinntektene likeså

Daglig leder, i samarbeid med fritidsetaten, har det siste tiden arbeidet mye med å få de rette personer inn på vitale områder i huset. Ved siden av stillingene som har vært her en stund, som daglig leder, fritidsleder, vaktmester og leder av organisasjonshjelp, skal vi se litt på de nye stillinger opprettet i huset, samt på nye tiltak som er kommet i stand. Og nå skrives det i presens, her er tiltak som utvikles mens rapporten slutføres.

Nye koster i huset

Klatrehuset

Det er ansatt ny leder av klatrehuset, etter at en midlertidig leder i sommer hadde lagt ny grunn for å drive klatrehuset faglig forsvarlig, og med bredere tilslutning og nye brukergrupper. Den nye lederen følger opp dette arbeidet, og «det vrimler nå i klatrehuset» i følge de nye informasjoner vi har fått. Den nye lederen har utdannelse innen klatring og «adventure»-virksomhet.

Kafeen

Det er også ansatt ny leder av kafeen. Driften her er nå mer i tråd med det opprinnelige konseptet for Samsen, der brukerne opplever kafeen som sin, og hvor besøket har tatt seg opp igjen. Den nye lederen er en kokk på tretti år. Han er i følge de opplysninger vi har fått «ung og entusiastisk». Dette hjelper i Samsen. Å stå nærmere de unge i alder, og/eller holdninger, er viktig for å få mange grupper og typer av individer i tale.

De to lederne i klatrehuset og kafeen har begge en faglig bakgrunn for sitt fag. Når dette kobles til interesse for å arbeide med og sammen med ungdom, skulle utgangspunktet være bra faglig sett. Mange forhold i tillegg til faglig kompetanse vil komme til å spille inn også i fortsettelsen; hvordan lederne klarer å mobilisere nye, og forskjellige brukergrupper, og hvordan inntjeningen blir. I følge de opprinnelige intensjoner er begge enheter avhengig av et minimum av inntjening for at virksomheten skal kunne holdes i gang. Samsen trenger også at disse to enhetene kommer godt i gang, da de også kan være viktige rekrutteringsarenaer for andre virksomheter i huset.

Skateboardarena

Den nybygde skateboardarenaen ved Samsen er et viktig tilbud til gatens ryttere, gjennom denne type aktivitet kan en fange opp de som bruker byen og gaten som fritidsarena, og den kan bidra til å utvide det åpne tilbudet i huset, selv om en også her måtte tegne et medlemskap for å få tilstrekkelig medlemstall til å bli tilgodesett med kommunal driftsstøtte.

Sammen med nye strategier i forhold til drift av kafeen og klatrehuset er de åpne arenaene for tiden i sterk utvikling.

En fritidsleder, to sivilarbeidere

En fritidsleder er ansatt i 50 prosent stilling og leder ungdomstiltakene på Samsen, samt at denne har personalansvar for ungdomsarbeiderne, og jobber med arrangementer og lignende. Det er ansatt to sivilarbeidere i huset, disse har kompetanse fra ulike relevante områder. Den ene skal ha ansvaret for Rockeriet, ungdomsprosjekter og arrangementer i huset, den andre har ansvar for medieverkstedet, som startet opp tidlig, men som har hatt slumreperioder. Faste medarbeidere på aktivitetssiden vil tilfredsstille det behovet vi har pekt på: At daglig leder kan få avlastning på aktivitets- og innholdssiden, og at det utvikles flere «selvgående» enheter i huset.

Brukerforum

Daglig leder har også den siste tiden arbeidet for å få et brukerforum på beina. Her har det vært arrangert et møte allerede. Fra referatet leser vi at leder av Samsen har informert om dagens situasjon, om brukerne (i dag ca. 60 brukergrupper) og ressurser en har på brukersiden, samt at det ledelsen nå inviterte brukerne til «innflytelse, deltakelse, ideer og visjoner». En jobbet i grupper under møtet for å diskutere hvordan de opplevde at Samsen fungerte pr. i dag. Her kom det frem punkter som både dreide seg om bruken av lokalene, samt forslag til fellesaktiviteter og informasjonskanaler.

Gateakademiet

Dette tiltaket på Samsen får noen ord ekstra i denne fremstillingen, da det forteller noe om at livet på Samsen har knoppkytende effekter i spennet mellom estetisk virksomhet og personlig vekst og utvikling. Tiltaket kan også brukes som eksempel på hvordan tverrfaglig samarbeid kan vokse frem rundt aktiviteter på Samsen, samt en økt kontakt mellom huset og omverden.

Gjennom arbeidet med teaterstykket «Tønder – en gutt som prøvde å finne skatten» i 1998, fikk ungdommer fra ulike miljøer, også de mest utsatte, oppleve at samarbeid rundt estetiske uttrykksformer kan ha viktige virkninger for den enkelte. Ungdommene fikk til en teaterforestilling, i samarbeid med forfatteren Rune Belsvik og ildsjeler i kommunen. Stykket de utviklet var det mange som så, og mange som opplevde som godt teater, og for dem som hadde deltatt hadde dette vært en skjellsettende opplevelse, dette forteller de i intervjuer vi hadde med noen av dem. Navnet «Ugress», som teatergruppen fikk etter hvert, skal fortelle noe om ubrukte ressurser og kraften i ville vekster:

Ugress er sterkt, ugress er sett ned på, men vi vokser, vi har ressurser. Ugress er først og fremst en bevegelse, vi har idealer, vi forsøker å sette dem ut i livet.. Gateakademiet kan skape helt nye former for arbeid, folk kan jobbe med andre ting som kan berøre dem på en dypere måte.

(Fra intervju med medlemmer av Ugress)

Gjennom «Ugress» utviklet teaterarbeidet seg videre, og med denne gruppen som basis har en utviklet «Gateakademiet». Gateakademiet skal være et møtested for mennesker på tvers av sosial skillelinjer, et sted folk får utløp for sine kreative sider, «et akademi for menneskelig

vekst, toleranse og estetisk kompetanseutvikling, og et praktisk kulturelt verksted hvor ideer foredles til handling» (Fra Gateakademiet. Prosjektsøknad, Kristiansand kommune, september 1999). Det skal arbeides aktivt for å skape dialog, kontakt og forståelse mellom deltakerne, og bevisst ha en sosial profil hvor solidaritet og bevaring av fellesskap skal kombineres med individuelle behov, mål og kvaliteter (ibid.). Virksomheten skal være todelt, den skal bestå av bestemte verksteder på Samsen, men også være et åpent tilbud. Basen vil bestå av en prosjektleder ansatt i kommunen, veiledere, forelesere, kunstnere og frivillige. Den åpne delen vil bestå av arrangementer, «diskutek» og workshops. Verkstedene skal først og fremst tilrettelegges for arbeidsledig ungdom med hovedvekt på utsatte grupper, og et tilbud som krever forpliktende deltakelse. De som deltar på full tid i verkstedene kan regne med ytelser fra det offentlige i form av støtte under ordningen «arbeid for sosialhjelp», praksisplasser (under forutsetning av at Arbeidsmarkedsetaten godkjenner dette som arbeidsplass) eller utføringssmidler. Samsens ulike typer av lokaler skal benyttes i Gateakademiets aktiviteter (se innhold og organisasjonsmodell i vedlegg 5).

Gateakademiet synes å fylle mange av de hullene som har vært beskrevet underveis: Her skaper en flere og nye typer av åpne arenaer og arrangementer, mer samarbeid på tvers i ulike etater og sektorer, og mellom grupper og arenaer på Samsen, større satsing på integrerende aktiviteter mellom ungdomsgrupper, og en enda klarere fokus på at estetisk virksomhet er kompetansegivende i dagens samfunn, jf. kapittel 5.

Drahjelp utenfra

Andre etater interesserer seg for Samsen

De ansvarlige har den siste tiden opplevd at det er flere aktører utenfra som nå kjemper for Samsen. Gjennom Gateakademiet er for eksempel helse- og sosialetatens brukere i sterkere grad trukket inn i aktivitetene i Samsen. Dette innebærer at fagpersoner i disse etatene også kan samarbeide med Samsen for å få aktiviteter og brukere på beina og i drift.

Avisen skriver annerledes

Gateakademiet er nå blitt fremstilt i Fevennen som unikt i Norden. Det er en ny utvikling også dette at Fevennen har beveget seg fra å være et sterk motstander av Samsen i oppstarten, slik fremstillingene av Samsen ble redigert og presentert i avisen, til nå å gi plass for mer kon-

strukture og positive rapporter. Det er ingen tvil og at mediene kan være en sterk regissør av hvilke oppfatninger som blir de rådende i det offentlige rom. I tillegg til positive omtaler av Gateakademiet og et filmopptak om «World»-prosjektet, et verksted arrangert i Klatrehuset, kan sportssidene i avisen nå ta inn oppslag om skateboardarrangementer i Samsen, på lik linje med andre sportsinnslag. «Folkets røst» har nå tillatt seg å ta inn «stemmen fra gaten». Slike oppslag kan en finne i Fevennen nå:

–*Nye «stemmer fra gata»: Ungdomsrøster* (Fevennen 03.11.99)

Oppslaget har en entusiastisk og positiv tone i presentasjon av Gateakademiet, og den kommunale ildsjelen bak, og om unge fra gaten som plutselig gir ut bok og skaper teater. Tonen overfor Samsen og dens aktiviteter er synbart endret.

Ny giv og nye holdninger

Hva er vesensforskjellig nytt i de nye trekk ved Samsen? er vårt spørsmål til de ansvarlige i kommunen i dag. Foruten de konkrete stillinger er det vanskelig å være helt konkret om hva det nye kan dreie seg om, får vi vite. Men gjennom en samtale kommer det etter hvert frem at dette nye, like mye som det målbare i form av stillinger og mer positive driftstall på regnskaps- og budsjettsiden, handler det om ånden i og rundt huset. En har sett en endring i holdninger, både på innsiden og på utsiden av Samsen. Det synes å være kommet til en større grad av romslighet, både i forhold til dette at Samsen skal romme ulike typer av brukere og aktiviteter, og i forhold til samarbeid og støtte utenfra. Det ene følger gjerne av det andre.

11. Oppsummering og konklusjoner

Til slutt skal vi forsøke å trekke noen konklusjoner ut av studien av Samsen allaktivitetshus. Disse samles rundt problemstillingene vi presenterte innledningsvis:

- organisering, ledelse og drift
- aktiviteter og målgrupper
- huset som et sted i byen.

Organisering, ledelse og drift

Samsen skulle bygges ut i trinn i forhold til et budsjett som var lagt i utgangspunktet. Det kunne rokkeres internt på budsjettet, men det skulle ikke være plass for overskridelser. På grunn av mange uforutsette problemer rundt bevilgningene, ble fremdriften forsinket mange år i forhold til opprinnelige målsettinger. Flommen skapte nye kostnader, og nye forsinkelser. Skolereformene gjorde at kommunal innsats på byggesektoren ble vendt bort fra Samsen en periode. Byens avis, Fædrelandsvennen brukte også Samsen som sensasjonsarena, det meste som ble skrevet om Samsen var negativt i avisen i oppstarten. Alle disse ytre omstendigheter har virket negativt inn på byggeprosessen.

Fordelen med byggeprosessen var at huset skulle brukes av unge, materialvalg og overflater trengte ikke poleres, de unge ville ha en røff stil som kostet mindre. Huset kunne stå med mange rå flater. Dette er billigere enn parkett og panel. Men flommen gjorde mye skade, kostnadene kom likevel, men måtte dekkes fra rammebudsjettet. Huset har likevel langt lavere ombyggingskostnader enn andre offentlige bygg i byen. En brukte også mye frivillig innsats og unge på tiltak underveis i byggeperioden, kostnader var lavere også på grunn av dette, og mange fikk i tillegg en opplæring ved å delta underveis.

Det lå i ideen at Samsen skulle ta inn brukere fra første stund, og mange kom til fra begynnelsen av. Selv om det lå i målsettingene at husets brukere skulle ha en sterk hånd med i driften, var det likevel meningen at styringen av huset skulle ligge i kommunen, i fritidsetaten. Men mye av energien og innsatsen i ledelsen ble liggende på utbyggingsdelen av Samsen, tiden avsatt til organisering og drift ble for liten. Problemene kom etter hvert til syne i form av mang-

lende oppfølging av brukerne, særlig de arenaene som rettet seg mot allmennheten, de åpne foraene, men også ansvaret for kontakten mellom gruppene i huset. Mesteparten av driftsenergien gikk med på å få ferdigstilt de ulike byggetrinn, og plan-aktivitetene rundt disse, først rockerommene og vevstuen, siden Slaktehallen, klatrehuset og kafeen. Mye av lederoppgavene gikk også med til å skrive søknader og sikre de årlige statlige bevilgninger.

Brukere forsvant, og en del av oppstartenergien forsvant også. Kafeen som skulle bli den store samlende arena for brukerne i huset, hadde lite besøk, mange klaget på stilen her, og en del brukere følte seg utestengt fra kafeen og Samsen. Det skortet også på god informasjon utad.

Samtidig med dette var det likevel et fast og entusiastisk mangfold av brukere som brukte Samsen ukentlig. De ulike gruppene hadde fått sine respektive lokaler til leie, den organiserte aktiviteten var kommet i hus. Folk kom og gikk til avtalte tider, og aktiviteten kunne derfor kunne være noe skjult i det ytre. Men huset hadde mange brukere som var innom i løpet av en uke. Det var de åpne arenaene, disse som måtte organiseres på en annen måte, med større samspill mellom indre og ytre aktører, de unge etter hvert spurte etter.

Dette riss av prosesser viser hva en kan lære av ombyggingen av Samsen.

– Selve prinsippet for ombygging er interessant. En røff stil krever andre prosesser, en kan i større grad la gamle strukturer inngå i det nye, noe som stedvis kan være en billigere løsning.

– En utbygging i trinn, gjør at selve utbyggingen blir dominerende over driften, ledelsestiden har gått med til bygg mer enn til drift. En slik utbyggingsprosess krever flere ressurser på ledersiden til å vedlikehold og utvikle selve innholdet i huset.

– Et rammebudsjett setter ikke samme press på utbygger, men byggeprosessen er mer utsatt for kommunale utsettelse og tilsidesettelse. I tillegg skulle Samsen slite med lav legitimitet i befolkningen, uttrykt gjennom byens avis, prosessene ble en belastning for de ansvarlige.

Konklusjonen blir at selve byggeprosessen kan fungere som modell for andre, men at en må vite hva en setter i gang. Selv om prosessen er uortodoks, bør planlegging og beregninger inngå i det kommunale apparatet som har ansvaret for dette, her tåles det ikke «kreativt kaos». Samsen kunne tjene på en ordinær saksbehandling fra første stund, med Byarkitekten som ansvarlig for prosjekteringen fra dag én.

I forhold til lignende prosjekter i andre sammenhenger kan det nok også påpekes at ideen om Samsen sto i sterk kontrast til lokalkulturen, andre kan få det lettere ved å dimensjonene mer i tråd med denne. Samsen som et urbant tiltak i sentrum av byen måtte slåss med en kultur bestående av småbyens tette samfunn. Samsen ble for «syndig».

Aktiviteter og målgrupper

Evalueringen har vist at det etter hvert ble en tendens til at grupper følte seg utestengt fra Samsen, ikke først og fremst ved aktive utestengingsmekanismer, men fordi inntrykket utad var at en måtte «være medlem» for å komme inn. I tillegg fikk vi også data som fortalte at flere opplevde at kafeen, denne arenaen som mange hadde ventet så lenge på, ikke ble slik en trodde. Mange følte seg utestengte herfra, de var ikke «ordentlige» nok. To andre åpne arenaer, ungdomsdiskoteket og klatrehuset, mistet også av ulike årsaker brukere i perioder.

Dette står alt sammen i sammenheng med det som er beskrevet ovenfor, energien i ledelsen gikk mer med til bygging enn til drift. Det ble for liten tid til å se på hvordan brukerne hadde det med hverandre og med huset som sådan. Brukerperspektivet, som lå så klart fremme i oppstarten, var mistet av syne. Samsen levde sitt eget liv, løsrevet fra byens unge på gaten, og deres medspillere, som ansatte i andre etater. Dette bildet er å sette det noe på spissen, det var hele tiden aktiviteter i gang for også å innlemme unge uorganiserte fra gaten, for eksempel gjennom skateboardarenaen. Her snakker vi mer om en *tendens*.

Vi har siden sett at en har klart å snu denne tendensen. På en bevisst satsing på «gatens stemmer», én av de viktige målgruppene for Samsen, har dette gitt resultater allerede. Mange nye typer brukere trekkes nå mot Samsen i aktiviteter som forener forebygging og estetisk utfoldelse og kompetansebygging. Ledersiden er styrket, byggeaktiviteten konsentrert om Bingen, den resterende delen i huset, og med denne nye energien trekkes medspillere utenfra sterkere inn, som ansatte i andre sektorer, «folket røst», avisene, og profesjonelle kunstnere som samarbeider med unge om å skape «verk heller enn hærverk» (ordtak brukt underveis).

En viktig grunn til den nye energien er styrking av ledersiden på vitale områder, både administrativt og i forhold til arenaer og aktiviteter, men også dette at byggeperioden begynner å lakke mot slutten. Huset er i en stand som kan invitere flere brukere inn. Drift tar sakte over for bygg. Kombinasjonen av bygg og drift bød på noen problemer en ikke hadde sett klart nok

i oppstarten. De grupper som var enklest å administrere, erobret Samsen, det kreative kaos ble for krevende. Det måtte en krise til for at dette skulle bli synlig. I dag ser en konturene av et langt større mangfold ved Samsen, både med hensyn til brukere, og med hensyn til ansvarlige medspillere.

Huset som et sted i byen

Mange var kritisk til plasseringen av Samsen, og Samsen kan være vanskelig tilgjengelig en mørk høstkveld. Det koster litt for en ukjent å forsere undergangen under motorveien i mørket, tross lamper.

Men gradvis synes Samsen å bli et *sted* i byen. Gjennom at det skjer ting her, befolkes materiellet, steder skapes av mennesker. Området kan også få en kulturell oppgradering gjennom aktivitetene. Området hvor Samsen ligger må kalles typisk urbant hva angår fysisk struktur, med motorvei, jernbanestasjon og kai like ved. Dette er områder som vanligvis regnes som golde, og steder folk gjerne haster forbi. Men nettopp disse karakteristika tiltrekker de unge, de ser en utfordring i dette store urbane maskineri, de kan sette sitt preg på disse strukturene som ikke «eies» av andre. Kristiansand er i ferd med å bli en storby.

Det er planer om å åpne området mot sjøsiden, og få til en bedre tilgjengelighet mellom funksjonene i området. Området kan bli det nye attraktive i byen. Samsen vil være godt plassert i en fremtidig byutvikling.

Slike ikke-steder, eller urbane strukturer, kan også befolkes av andre, la oss kalle det mer tradisjonelle aktører. I dag meldes det om at Samsen er oppdaget av bydelen og boligområdene ovenfor, en ser at huset også kan være et sted for områdets foreninger. Samsen kan i beste fall by på en kombinasjon av nærmiljø og urbant rom. Håpet er at dette er en kombinasjon alle parter kan leve med.

Åpenhet, samt vedlikehold av innsats

Prosessen rundt Samsen har vært lang og tidvis vond og vanskelig, med gode øyeblikk i støyene. Nå gjenstår det å vedlikeholde det som fungerer, samt å utvikle nytt ut fra nye kull og nye ideer som kommer inn. Oppstartens bærebjelke har vært kreativitet og entusiasme, den videre driften handler fortsatt om dette, men også om evne til vedlikehold. Dette krever noen faste strukturer og holdepunkter på den ene siden, samt romslighet, åpenhet og uforutsigbarhet på den andre siden. Disse to krefter, orden og kaos, er en nødvendig kombinasjon for at Samsen ikke skal stivne til en institusjon som gir rom for noen og støter andre ut.

Referanser

- Arnesen, Gro Anita og Arnesen, Jon Anders (1995): *Samsen-prosjektet. Fakta og vurderinger*, Siviløkonomoppgave, HiA
- Bourdieu, Pierre (1991): *Kultur och kritik*, Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg
- Conan, Michel (1995): «User oriented Architectural design in a critical perspective», in *Nordic Journal of Architectural Research*, 1995:3:43-58, Gothenburg.
- Drotner, Kirsten (1985): «Når unge skaber sig selv», i *Ungdomskultur: Årbog for ungdomsforskning, 1985*. Borgen Forlag, København.
- Gehl, Jan (1980). *Livet mellem husene*, Universitetsforlaget, København.
- Greed, Clara H. (1994): *Women and Planning, Creating Gendered Realities*, Routledge, London.
- Lash, Scott and Urry, John (1994): *The Economies of Sign and Space*, Sage Publications, London.
- Lieberg, Mats (1992): *Att ta staden i besittning. Om ungas rum och rörelser i offentlig miljö*. Byggnadfunctionslära, Arkitektursektionen, Lunds Universitet.
- Sand, Hans Petter (1986): *Ungdom i sentrum. En kartlegging av ungdomsmiljøer i Kristiansand sentrum 1994/95*, HiA
- Sennett, Richard (1990). *The Conscience of the Eye. The design and social Life of Cities*, W. W. Norton and Company, New York.
- Sæter, Oddrun (red.) (1998): *Kunstrommet, byrommet, maktrommet*, KULTs skriftserie nr. 102, Norges forskningsråd.
- Sæter, Oddrun (1999): *Hvem beskriver byens rom?*, manus under bearbeidelse, Norges forskningsråd, unpubl..
- Tauxe, S., Caroline (1995): «Marginalizing Public Participation in Local Planning. An Ethnographic Account», i *Journal of the American Planning Association*, Volume 61, nummer 4, s. 471-481.
- Willis, Paul (1991): «Ungdomars symboliska arbete», i Löfgren og Norell (red.): *Att förstå ungdom: identitet och mening i en föränderlig värld*, Brutus Östlings Bokförlag, Stockholm.
- Whyte, William Foote (1981). *Street Corner Society*. The University of Chicago Press, Chicago
- Ziehe, Thomas (1991): *Kulturanalyser, ungdom, utbildning, modernitet*, Symposion Bibliotek, Stockholm.
- Øia, Tormod (1990): *Et forargelsens hus. En evaluering av Ungdommens hus i Tromsø*, Kirke- og undervisningsdepartementet.
- Øia, Tormod (1994): *Norske ungdomskulturer*, Oplandske bokforlag, Oslo

12. Vedlegg

Vedlegg 1. Kart over sentrum, med Samsen avmerket

Vedlegg 2. Datagrunnlag for evalueringen

a. Møter og samtaler med representanter fra kommunale etater, 1995-1999:

- Rådmannens kontor, en representant i tre ulike fora
- Kultur- og fritidssjef, flere samtaler
- Kulturdirektør
- Leder i kultur- og fritidskomiteen
- Kultur- og fritidskonsulenter i ulike fora
- Byarkitekten ved byggeleder
- Utekontakten

b. Intervju med 1 – 3 representanter fra grupper i Samsen, 1999:

- AmCar-klubben
- Fotoklubben
- Kunstnerne
- Organisasjonshjelp
- Radio Ung
- Rockerne
- Rovernes beredsskapsstyrke
- Sjonglørene
- Spillklubben
- Ugress/Gateakademiet
- Vaktmester
- Daglig leder Samsen, flere samtaler over flere år

c. Observasjon på møter i, 1997-98:

- Kafegruppa
- «Ugress», om videre strategier
- Om planlegging av skateboard-arenaer i Samsen

d. To gruppesamtaler med 1 – 3 representanter fra gruppene i Samsen, 1996.

e. Tilstedeværelse ved åpning av rockerommene, vevstuen og klatreveggen, 1996

f. Tilstedeværelse i forbindelse med åpningen av første byggetrinn, 1998

g. Tilstedeværelse fra 3 – 5 dager med deltakende observasjon og samtaler med brukere, 1997 og 1998

h. Studie av dokumenter vedrørende Samsen

i. Studie av avisutklipp vedrørende Samsen

j. Spørreskjemaundersøkelse lagt ut til brukerne ved Samsen, 53 besvarte, november 1998, avsluttet januar 1999.

k. Viktige dokumenter som har vært brukt som kilder:

- Bystyrenotater vedrørende Samsen, Kristiansand kommune
- Referater fra møter i kultur- og fritidsavdelingen, Kristiansand kommune
- Søknader med vedlegg, om statlig støtte til utbygging av Samsen, Kristiansand kommune
- Lister og oversikter over brukere som søker mot Samsen
- Offentlige meldinger og rapporter om bydelshus, allaktivitetshus og kulturbygg
- «Oppvekst i egne øyne», spørreundersøkelse om oppvekstforhold, Kristiansand kommune 1992
- Planskisser/notater for utbygging av Samsen, Byarkitekten, Kristiansand kommune
- «Visjonsnotater» og foredrag, Kultur- og frittidsetaten, Kristiansand kommune
- Avisutklipp fra Fæderelandsvennen
- «Ungdom i sentrum», en undersøkelse om ungdomskulturer i Kristiansand ved Hans Petter Sand, Høgskolen i Agder, Kristiansand 1994/95
- «Samsen-prosjektet, fakta og vurderinger», oppgave for siviløkonomstudiet, Gro Anita Arnesen, Jon Anders Arnesen, HiA, 1995.
- Informasjonsbrosjyrer og plakater om arrangementer knyttet til Samsen

l. Annen relevant informasjon:

- Deltakelse på «Ung i Norge»-konferansen i Kristiansand. Ved siden av generelle ungdomskulturtemaer var det av særlig interesse å se teaterstykket fra teatergruppa Ugress fra Samsen, samt å høre foredrag om ungdom i kvadraturen (av ungdomspolitiker i byen) og foredrag, med befaring, om byutvikling i Kristiansand (ved Byarkitekten).

Vedlegg 3. Intervjuguide

Intervjuguide Samsen

Hvem er du? Gutt/jente/alder
Hvor i byen bor du?
Hvordan kommer du deg til Samsen?
Hvor ofte går du på Samsen?

Tilhører du noen gruppe ved Samsen, og i tilfelle hvilken?
Er du mest sammen med gruppa, eller hvem som helst (f.eks. på kafe, på konsert, data/internett, o.l.)?
Føler du at du kjenner til alle gruppene i huset?
Opplever du at alle gruppene har en form for fellesskap, eller er folk stort sett isolerte i sine grupper?

Opplever du å delta i styringen av huset?
Deltar du i vaktordningen på huset?
Ønsker du å delta mer?
På hvilken måte?

Har det oppstått ideer om å starte nye grupper blant dere som går her?
Har dette skjedd i en gruppe, eller på tvers av grupper?
Er det satt i gang noe?
Finns det planer om det?

Hvilken rolle skal ledelsen av Samsen ha, slik du ser det?

- Full styring fra kommunen, etter råd fra brukerne
- Husråd, kombinasjon av brukere og kommunalt ansatte? (hvor kommunen er øk. og jur. ansvarlig)
- Kommunal forvaltning av bare bygget, brukerne ansvarlig for innhold og drift
- Full brukerstyring? (hvor kommunen kun er ansvarlig for huset/vedlikehold)

Er det noe du savner ved Samsen? (lokaler, utstyr, aktiviteter), og som kunne stimulere brukerne på en bedre måte?

Hvilke grupper opplever du bruker Samsen mest?
Hvilke grupper opplever du Samsen passer best for? Hvorfor?
Hvilke grupper burde være på Samsen, og som ikke er her?
Hvorfor er de ikke her?

Er det noe du er spesielt (mis)fornøyd med når det gjelder Samsen? (aktiviteter, brukere, utstyr, lokaler, byggeprosess, etc.)
Det skal enda bygges i to år, er det noe mht arealutnyttelse som bør gjøres annerledes enn det som ligger i planene?

Hva synes du om at Samsen skal være et rusfritt miljø?
Hva synes du om målgruppene (alder, ungdom, voksne, kultur/ikke kultur, etc.)?

Er det noe du vil påpeke som ikke er tatt opp i denne samtalen hittil?

Hva synes du om plasseringen av Samsen?
Evt: Hvor synes du et slikt hus burde ligge?

Vedlegg 4. Et spørreskjema om Samsen

Obs! Ikke skriv navnet ditt på arket

1. Alderår
2. Kjønn: Jente
 Gutt
3. Bosted i byen:.....(bydel/område)
4. Hvorfor besøker du Samsen i dag?.....
5. Hvorfor besøker du vanligvis Samsen?
.....
6. Er du med i en gruppe el. organisasjon? Ja.....hvilken?.....
 Nei
7. Hvis ja, har denne tilholdssted på Samsen? Ja
 Nei, hvor?.....
8. Vil du beskrive deg som en fast bruker av Samsen? Ja
 Nei
9. Hvor ofte går du her? (angi antall i uke/mnd, el. sett bare et kryss i tredje rute):
 gang (er) i **uken** gang (er) i **mnd** En sjelden gang
10. Hva setter du mest pris på når det gjelder Samsen?
.....
11. Hva setter du minst pris på ved Samsen?
.....
12. Har du fått nye venner på Samsen?
.....
13. Har du lært deg noen nye ferdigheter på Samsen? Ja, hvilke?.....
 Nei
14. Har du deltatt i dugnader eller hatt annet ansvar under oppussingen av Samsen? Ja
 Nei
15. Har du deltatt i vaktordning på Samsen? Ja
 Nei

16. Ønsker du å delta mer i styringen av Samsen? Ja
 Nei
 Vet ikke

17. Hvis ja, på hvilken måte?.....

18. Hvis det er en aktivitet du vil dra i gang/delta i, vet du hvem du skal kontakte på Samsen?

- Ja. Hvem mener du dette er?
- Usikker på hvem det er
- Nei
- Uaktuelt spørsmål for meg

19. Hvilke grupper av unge og voksne synes du Samsen passer best for?

.....

20. Hva synes du om plasseringen av Samsen?

- Greit plassert for mine behov
- For langt unna der jeg bor
- Annet, hva:.....

21. Benytter du andre fritidstilbud enn Samsen?

- Ja
- En sjelden gang
- Nei

22. Hvis ja, hvilke fritidstilbud er dette?.....

23. Dersom det er mer du ønsker å si om Samsen, kan du skrive det her:

Takk for hjelpen! Hilsen Byggforsk, som har ansvar for å evaluere utbygging og samhandling på Samsen

Vedlegg 5. Gateakademiet, aktiviteter og organisering

Vedlegg 6. Plantegninger av Samsen

Inngangsplan

Plan 2. etasje

Plan 1. underetasje

Plan mellometasje

Plan 2. underetasje

Vedlegg 7. Bilder fra Samsen

Samsen slik det sto ved overtakelse

Klatrehuset bygges, som eneste tilbygg ute

Utfordringer innendørs

Flomødeleggelser

Planlegging

Restaurering av møbler til «Kafé Natmanden»

Med mikrofon –

og trommer

